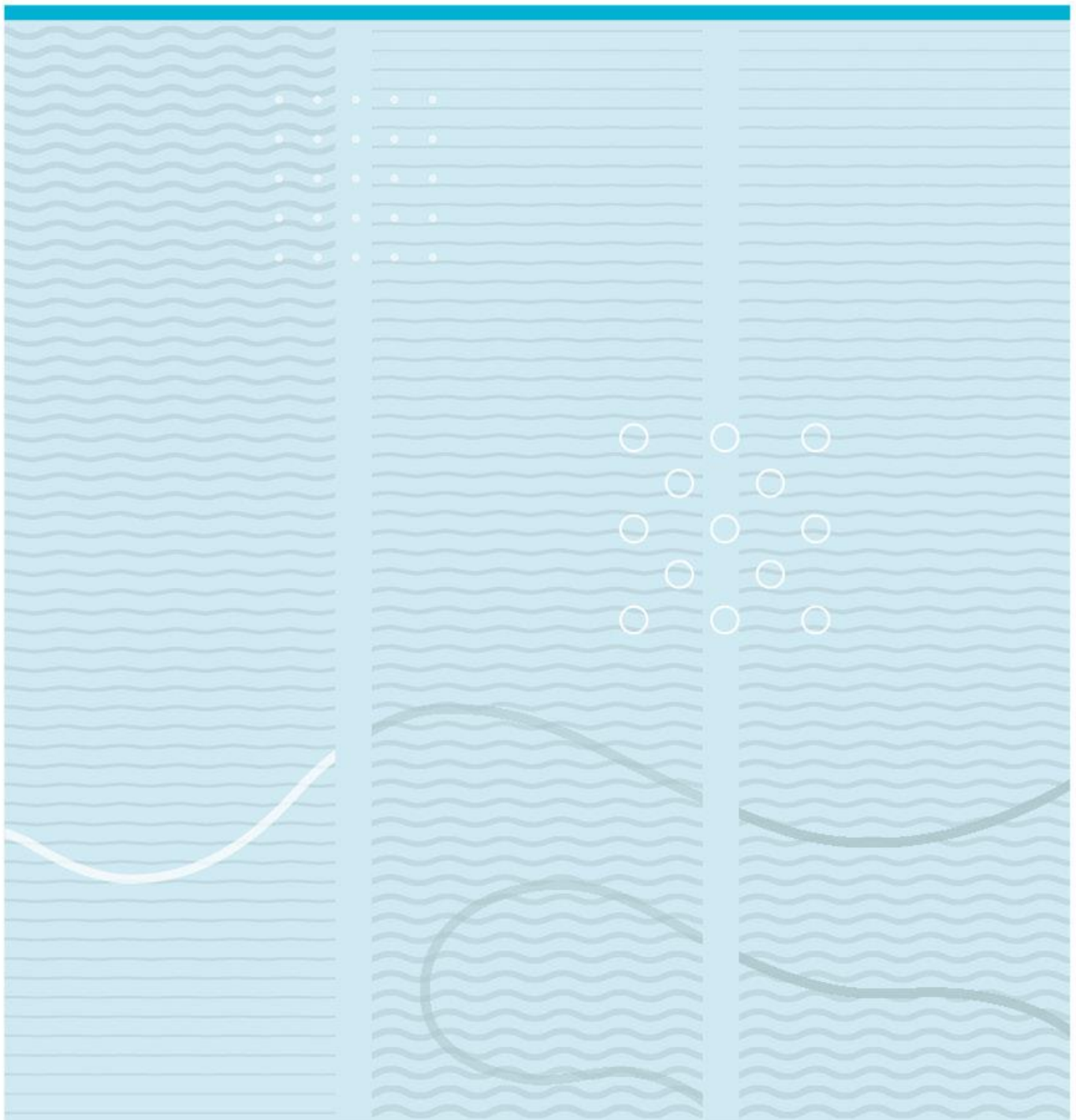

Marte Langemyr Beisland

Foreldre i konflikt og barn i familierapi

En kvalitativ masteroppgave om hvordan en familierapeut jobber for å ivareta barn som har foreldre i konflikt

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for helse- og sosialvitenskap
Institutt for helse-, sosial- og velferdsfag
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2022 Marte Langemyr Beisland

Denne avhandlingen representerer 30 studiepoeng

Sammendrag

Denne mastergradsoppgaven er en kvalitativ studie som tar for seg hvordan familieterapeuter jobber med barn som har foreldre i konflikt. Nyere forskning viser at høyt konfliktnivå mellom foreldre kan gi skadelige konsekvenser for barn. Formålet med denne oppgaven er derfor å finne ut av følgende problemstillingen:

Hvordan jobber familieterapeuter for å ivareta barnet i møte med foreldre i konflikt, og på hvilken måte er familierapi et forebyggende tiltak?

Problemstillingen blir besvart gjennom kvalitativt semistrukturert intervju av 4 familieterapeuter fra ulike familiesentre i Agder. Analysen har en temaanalytisk tilnærming og vil inneholde ulike temaer som er av spesielt interesse.

Informantene i denne oppgaven uttrykker en overbevisning om at det er samtale med foreldrene som kan hjelpe et barn. Det er lite effektivt og nyttig å ha mange samtaler med barnet hvis ikke forholdene i hjemmet bedrer seg.

I likhet med teorien viser det seg at konflikt kan skape vekst og endring, men familieterapeutene er ikke like positive til ordet konflikt. De bruker derimot heller ordet uenighet og ønsker å ufarliggjøre uenighetene som foreldrene har. Informantene opplever bedring hos familiene som kommer dem og anser derfor familiesenteret og familierapi som et forebyggende tiltak.

Nøkkelord: familierapi, forebyggende arbeid, skadelig konflikt

Forord

ENDELIG ferdig!

Jeg har lenge sett for meg at jeg skulle skrive en masteroppgave, men ikke samtidig som jeg fikk drømmejobben på fulltid. Derfor ble både tiden og motivasjonen ikke slik jeg hadde forestilt meg. Dette året har vært krevende, men her er jeg endelig. Samtidig er det vemodig å vite at en epoke er over for meg. Jeg har nå vært student i 6 år, og det har vært spennende, vanskelig, ensomt, men mest av alt, himla gøy og minnerikt!

Så, tusen takk til alle medelever og lærere som jeg har møtt på gjennom alle disse årene på UIA, USN og Ansgar høyskole.

Og når det gjelder masteroppgaven, TUSEN takk til alle informantene som valgte å stille opp til intervju. Uten dere hadde det ikke blitt noe masteroppgave. Takk for at dere tok dere tid til meg, og min oppgave.

Selv om masterskriving har vært krevende og til tider en ensom prosess har jeg hatt gode mennesker rundt meg. Selv om vi nesten aldri møttes utenfor dataskjermen vil jeg takke Tina og Sara for at dere alltid har hjulpet meg når jeg har spurt om noe faglig, eller når det kun var klaging og fjasing. Uten dere to hadde denne oppgaven vært blank.

Takk til kollegaer, venner, familie og kjæreste som har heia på meg!

Grimstad, november 2022

Marte Langemyr Beisland

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	7
1.1 Innledning og bakgrunn for valg og tema	7
1.2 Oppgavens problemstilling, oppbygning og avgrensning	9
1.3 Begrepsavklaringer.....	9
1.3.1. Forebyggende arbeid	9
1.3.2 Hva er en familie?	10
1.3.3 Tilpasningsvansker	11
2. Teoretisk rammeverk	11
2.1 Familierapi	12
2.1.1 Hva er en familierapeut?	13
2.1.2 Systemisk familierapi.....	13
2.2 Konflikt og foreldrekonflikt.....	14
2.2.1 Skadelig foreldrekonflikt og konsekvenser for barnet	16
2.2.2 Kognitiv-kontekstuell teori.....	18
2.3 Trygghet og tilknytning blant barn og unge	19
2.3.1 Barn og trygghet.....	19
2.3.2. Barn og tilknytning	20
3. Metode og etikk	22
3.1 Oppgavens vitenskapelige grunnlag og forskningsmetode	23
3.1.1. Oppgavens vitenskapelige grunnlag	23
3.1.2. Kvalitativ metode og semistrukturert intervju	23
3.2 Datainnsamling	24
3.2.1 Rekruttering og utvalg av informanter	24
3.2.2 Intervjuguide	25
3.2.3 Gjennomføringen av intervju og transkribering	26
3.3 Refleksjoner.....	27
3.3.1. Refleksjoner rundt min rolle som forsker og forskningen	27
3.3.2. Etske refleksjoner	27
4. Analysearbeidet	28
4.1 Fremgangsmåte for temasentrert analytisk tilnærming	29
5. Resultater og analyse av funn	29
Kategori 1: Familiesenteret og familierapeutenes prosedyrer og retningslinjer	30

5.1.1 Familiesenteret	30
5.1.2 Familieterapiens retningslinjer	31
Kategori 2: Konflikten.....	32
5.2.1 Hva er konflikt?	32
5.2.2 Hva er sunn foreldrekonflikt?	32
Kategori 3: Familieterapeutens møte med familier.....	34
5.3.1 Familieterapeuten i møte med foreldrene i konflikt	34
5.3.2 Familieterapeuten i møte med barnet	36
Kategori 4: Konsekvensene for barn med foreldre i konflikt.....	39
Kategori 5: Trygghet og tilknytning	40
Kategori 6: Familieterapi som forebyggende arbeid	42
6. Drøfting av funn.....	44
6.1 Hvordan jobber familieterapeuter for å ivareta barnet i møte med foreldre i konflikt?	44
6.1.1 Systemisk teori og retningslinjer	44
6.1.2 Barnet i familieterapi	45
6.1.3 Konflikten mellom foreldrene.....	46
6.1.4 Tilknytning og trygghet	48
6.2 Hvorfor er familieterapi så viktig?.....	49
6.3 Familieterapi som forebyggende arbeid	50
6.3.1 Foreldrene bør komme tidligere	50
6.3.2 Sekundærforebyggende, men hvordan primært?.....	51
6.3.3 Familiesenteret som forebyggende, eller brannslukking?.....	52
7. Avslutning.....	53
7.1 Oppsummering og konklusjon	53
7.2 Avsluttende refleksjoner	54
6.2.1 Metoderefleksjon og oppgavens begrensninger	55
8. Litteraturliste	57
Vedlegg 1: Informert samtykkeskjema.....	61
Vedlegg 2: Intervjuguide	64
Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD	66

1. Innledning

Det første kapitlet i denne masteroppgaven inneholder en redegjørelse av oppgavens tema og bakgrunnen for dette valget. Videre legges frem problemstillingen og oppgaven sin oppbygning og avgrensning. Tilslutt vil begrepene forebyggende arbeid, familie og tilpasningsvansker blir definert i begrepsavklaringer.

1.1 Innledning og bakgrunn for valg og tema

Det å skulle erfare og være vitne til konflikter innad i familien er i følge Helsekompetanse helt naturlig, og en konsekvens av det å være i relasjon med andre mennesker (Helsekompetanse, u.å.). Menneskets følelser og hvordan de kommer til uttrykk er med på å forårsake konflikt. Og siden alle mennesker kommer fra ulike bakgrunner, familier og kulturer vil det være naturlig at man på vegne av disse ulikhetene møter på uenigheter og dermed konflikt (Helsekompetanse, u.å.). Det å være i konflikt og ha uenigheter kan være et viktig bidrag til vekst og økende forståelse for hverandre, men konflikt kan også være destruktivt og ødeleggende for en relasjon (Ekeland, 2014, s. 12).

I noen tilfeller kan en konflikt mellom to foreldre prege familielivet. En varig og gjennomgripende konflikt mellom foreldre kan danne et emosjonelt klima preget av utrygghet og mistillit (Sand Helland & Borren, 2015, s. 34). SSBs Helse- og levekårsundersøkelser fra 2005 viser at 8 prosent av norske barn mellom 6 og 15 år lever i et hjem hvor det er konflikt mellom foreldrene (Nilsen et al., 2012, s. 21). I hvor stor grad konflikten styrer hverdagen, og hvor mye den preger familielivet er vanskelig å gradere, men uløste konflikter og mye sinne mellom foreldre er spesielt vanskelig for det barnet som blir berørt. Barn med foreldre i konflikt har mer vansker med tilpasning og er ofte preget av ujevn psykologisk utvikling som kan gi varige psykiske plager og uhelse (Sand Helland & Borren, 2015, s. 34). I tillegg kan det store fokuset på konflikten begrense hvordan foreldrene opererer som omsorgspersoner og svekke deres mulighet til å ta vare på deres barn (Sand Helland & Borren, 2015, s. 30).

Heldigvis finnes det ulike instanser og hjelpesentraler for familier i konflikt i hele Norge. Noen instanser er til for å hjelpe familier i mer dyptliggende konflikter, mens andre instanser består av et mer lavterskeltilbud som familier kan oppsøke uten at det kreves en henvisning. I

denne masteroppgaven har jeg valgt å fokusere på familierapi i den kommunale tverrfaglige instansen, familiesenteret.

I de aller fleste kommuner i Norge finnes det et familiesenter. Ifølge familiesenteret er det et forebyggende lavterskeltilbud for familier som bor i den kommunen (Sola kommune, 2021). På familiesenteret har du mulighet til å få veiledning som forelder, bli med i selvhjelpsgrupper, familierapi og man kan bli med på kurs og seminarer etc. (Sola kommune, 2021). Familiesenteret er et «gratis tverrfaglig tilbud» som barn, foreldre og øvrige nettverk kan benytte seg av hvis man strever og trenger noen å prate med (Sola kommune, 2021).

At et familiesenter er et lavterskeltilbud betyr i hovedsak at man ikke trenger henvisning fra andre instanser. Dette gjør et familiesenter svært lett og tilgjengelig for dem som måtte trenge det. Når man i ulike situasjoner opplever mye uro, eller konflikt i et parforhold hvor også barn er innblandet kan man oppsøke et familiesenter. På familiesenteret kan du gratis komme i kontakt med en familierapeut (Sola kommune, 2021).

Bakgrunnen for denne masteroppgaven er nysgjerrighet og at jeg mener det ikke er tilstrekkelig med forskning på dette feltet. I møte med psykisk vold og fysisk vold besitter man mye kunnskap og jeg har et inntrykk at det er mer fokus på vold i hjemmet enn verbal konflikt. Dette kan være fordi man ofte tenker at vold i hjemmet kan gi større og mer alvorlige konsekvenser for et barn. Forskning viser at dette ikke nødvendigvis er tilfellet. Barn kan få like store psykiske plager ved opplevd gjennomgripende konflikt mellom foreldrene (Kvello, 2015, s. 368). Derfor er jeg interessert i hvordan offentlige instanser hjelper disse barna som opplever utrygghet i hjemmet grunnet foreldrenes konflikt.

Jeg ville at denne masteroppgaven skulle lære meg noe helt nytt. I første omgang ønsket jeg å få vite mer om hvordan foreldrekonflikt kunne påvirke et barn. Etter mange samtaler med veileder og andre lærere fra Universitetet i Sør-Øst Norge endret jeg retningen fra å handle om barnets konsekvenser til at fokuset skulle ligge på familierapien. Siden jeg tar en masterutdanning som heter *forebyggende arbeid med barn og unge* valgte jeg å fokusere på forebyggingsbegrepet og hvordan familierapi kan hjelpe barn med foreldre i konflikt og om familierapi kan være et forebyggende tiltak.

1.2 Oppgavens problemstilling, oppbygning og avgrensning

Å skulle definere, spesifisere og lage en gjennomførbar problemstilling er vanskelig. Spesielt når det kommer til en oppgave hvor man ønsker synspunkter og meninger fra informanter. Men jeg har etter beste evne gått etter mine egne interesser og etter hva jeg synes er mest relevant for meg selv og min jobb. Denne masteroppgaven vil da ta utgangspunkt i følgende problemstilling:

Hvordan jobber familieterapeuter for å ivareta barnet i møte med foreldre i konflikt, og på hvilken måte er familiesenteret et forebyggende tiltak?

Denne masteroppgaven inneholder 7 ulike kapitler med ulike rammer og innhold, inkludert kapittel 1 som er innledningen. I kapittel 2 gjøres det rede for teorien, hvor det spesielt er gjort rede for fenomenet familieterapi, konflikt, foreldrekonflikt, trygghet og tilknytning. I kapittel 3 er det presisert hvordan jeg har systematisk arbeidet med masteroppgaven, i tillegg til forskningsetiske refleksjoner og det vitenskapelige grunnlaget. Videre i kapittel 4 blir det presisert hva analyse er og hva slags type analyse jeg har valgt å bruke, og deretter i kapittel 5 kommer resultatene fra intervjuene. Diskusjonen og drøftingen av mine resultater og funn er i kapittel 6. Og avslutning, konklusjon og egne refleksjoner om metode og funn finner sted i det siste kapitlet, nummer 7.

Siden dette er en liten masteroppgave bestående av 30 studiepoeng må man etter beste evne avgrense oppgaven slik at det ikke blir for overflatisk og generelt. Jeg valgte derfor å avgrense meg til en instans, slik som familiesenteret i Agder. Og forholdt meg deretter kun til familieterapien og med temaet «foreldre i konflikt».

1.3 Begrepsavklaringer

1.3.1. Forebyggende arbeid

Et gjennomgående spørsmål som er et tillegg til problemstillingen er hvorvidt familieterapi kan sees på som et forebyggende tiltak. Derfor er det vesentlig å skulle definere hva ordet forebyggende betyr. Selve ordet kan være mangetydig, men innebærer å skulle «eliminere eller begrense en uønsket utvikling» (Mikkelsen, 2005). Med dette viser Gerald Caplan

(1964) til en tredeling av forebygging «definert ut fra hvilken fase i en problemutviklingsprosess innsatsen settes inn og i hvilken grad det er mulig å identifisere målgrupper og problem» (Mikkelsen, 2005). Denne inndelingen er primær, sekundær -og tertiær forebygging (Mikkelsen, 2005) og inndelingen har som formål å gjøre forebyggingsstrategien enklere og mer målrettet.

I primær forebygging vil man jobbe forebyggende i den grad at arbeidet starter før et problem har oppstått. Tiltakene i denne primære forebyggingen setter sitt lys på den store befolkningen, og virker generelt ved f.eks. «opplysnings- og holdningskampanjer, overvåkning, lovregulering» (Mikkelsen, 2005). Primærforebyggende arbeid søker en gitt befolkning, mens sekundærforebygging jobber for å hindre et vedvarende problem eller at problemer får utvikle seg videre. Da rettes det mot spesielt utsatte grupper, og dette gir i motsetning til primærforebygging en mulighet til å spesifisere innsatsen og tiltakene som skal settes inn.

Med tertiærforebygging har man gått videre til en gruppe mennesker som allerede har vært sårbare, men som er nå identifiserbare og tungt belastet slik at forebyggingen nå handler i stor grad om å forhindre en forverring av menneskenes problemer. Dette innebærer ofte en rehabilitering og en videre behandling (Mikkelsen, 2005).

1.3.2 Hva er en familie?

Ordet *familie* er også et fremtredende begrep i denne masteroppgaven. Begrepet er dynamisk og er i stadig endring som med tiden gis nye betydninger. I et tradisjonelt perspektiv kan familie bety det fellesskapet mellom barn og et heterofilt par (Lorås & Ness, 2019, s. 16). Men i nyere tider kan familie også bestå av et homofilt par med barn. Og barna må ikke nødvendigvis være biologiske avkom av paret, men kan også være adoptert, eller komme fra en sæddonasjon eller gjennom surrogati. Hva familie betyr i dag trenger heller ikke å basere seg på selve bosituasjonen. Noen mennesker ser på seg selv som en familie selv om de bor hver for seg. Noen familier består også av barn fra tidligere parforhold.

Hva familie er i dag, er et fellesskap uansett bosituasjon eller genetikk (Lorås & Ness, 2019, s. 16-17). Når det gjelder for familiesentre er det visse kriterier som må oppfylles for å få

komme til samtale med en familieterapeut. Og det er at det er mennesker som har barn sammen, eller som har barn i samme hus, og der barnet er under 18 år. Jeg anerkjenner, og jeg har en førforståelse for at de fleste mener at familie betyr mer enn barn, og at mennesker selv uten barn også kan være en familie. Men når det gjelder min masteroppgave vil begrepet familie bli nevnt flere ganger, og vil derfor i denne oppgaven bety at det er en relasjon mellom minst to generasjoner hvor det er barn under 18 år som er involvert.

1.3.3 Tilpasningsvansker

Et begrep som ikke er like fremtredende i denne masteroppgaven, men som blir nevnt er *tilpasningsvansker* hos barn. Tilpasningsvansker blir sett på som en fellesbetegnelse på problematisk atferd, atferdsvansker eller psykiske problemer (Mathiesen, 2002, s. 200). Dette kan komme til uttrykk ved at barnet har vanskeligheter for å «tilpasse seg familiens krav til rutinemessige aktiviteter» (Mathiesen, 2002, s. 200) slik som å leke, sove, spise eller holde seg ren, eller andre praktiske aktiviteter. I tillegg kan barn med tilpasningsvansker ha problemer med å tilpasse seg og «sine følelsesmessige reaksjoner» (Mathiesen, 2002, s. 200). Det kan være at barnets følelser blir uttrykt unormalt, overdrevent eller at reaksjonene kommer i feilplasserte settinger (Mathiesen, 2002, s. 200).

Hvordan barn kan utvikle tilpasningsvansker skal jeg komme tilbake til i teoridelen, men utviklingen av tilpasningsvansker har også sammenheng med barnets individuelle særtrekk, oppvekstmiljø og barnets arvelige materiale (Mathiesen, 2002, s. 200).

2. Teoretisk rammeverk

I det teoretiske rammeverket skal det gjøres rede for hva konflikt er og hvordan det kan påvirke et barn. Videre skal jeg komme innom teorier knyttet til tilknytning og trygghet. Men til å begynne med vil jeg først gjøre rede for hva familieterapi er og hva systemisk familieterapi er.

2.1 Familieterapi

Vi mennesker eksisterer i mange ulike relasjoner som påvirker oss på flere måter, men den viktigste er familien. Familien er en betydningsfull struktur for våre grunnleggende behov slik som trygghet og omsorg (Riste Andersen & Lorås, 2019, s. 9). Den relasjonen vi har til familien er avgjørende for vår utvikling, og det er derfor svært sårbart hvis denne relasjonen ikke er tilstrekkelig (Riste Andersen & Lorås, 2019, s. 9). Familieterapi er en fellesbetegnelse på ulike samtaleformer «som involverer flere personer som er i familie eller slekt» (Lorås & Ness, 2019, s. 18). Ofte gjelder dette barn og deres foreldre. Fellesskapet familien er i og deres relasjoner er det familieterapien verdsetter og vil dermed ha som mål å videreutvikle det fellesskapet i en positiv retning (Lorås & Ness, 2019, s. 18).

Innenfor det familieterapeutiske fagfeltet ser man på familien som et konstrukt bestående av ulike, men viktige relasjoner. Derfor vil familieterapien fokusere på relasjonen i familien, og ikke de egenskapene de ulike individene besitter, og de erkjenner at «intet fenomen kan ses uavhengig av den konteksten det befinner seg i» (Lorås & Ness, 2019, s. 5). Familieterapien er derfor vanskelig å definere, men det overordnede fokuset er at familier i belastende livssituasjoner slik som høyt konfliktnivå eller akutte kriser o.l. skal ha mulighet til å få hjelp til å takle deres situasjoner sammen (Lorås & Ness, 2019, s. 41). Familieterapi som en behandlingsform innebærer samtaler med familier hvor samtalene preges av en felles holdning om bedring av deres livssituasjon og deres relasjon innad (Lorås & Ness, 2019, s. 41).

Ifølge nyere forskning blir familieterapi sett på som en «kostnadseffektiv tilnærming med svært gode resultater» (Riste Andersen & Lorås, 2019, s. 9). Sammenlignet med individualterapi er også familieterapien mer effektiv (Riste Andersen & Lorås, 2019, s. 9). Og det særegne med familieterapien er at man som familieterapeut jobber med mennesker i den konteksten de befinner seg i, selve familien (Lorås & Ness, 2019, s. 5). Ifølge Lorås & Ness (2019) har familieterapien hatt mange ulike synspunkter og debatter med mange ulike praksiser. Allikevel er den store fellesnevneren at det er relasjonen og konteksten familien er i som er essensiell for å kunne forstå utfordringene familien lever i (Lorås & Ness, 2019, s. 18). I dag finnes det familieterapi i ulike tjenester, både i den offentlige, private og i den frivillige sektoren. Fokuset i denne masteroppgaven er imidlertid familieterapeutene og familieterapien i det kommunale tverrfaglige familiesenteret.

2.1.1 Hva er en familieterapeut?

En vesentlig forutsetning for at familieterapi skal fungere optimalt er at man er i samtale med en familieterapeut. Denne familieterapeuten skal med hjelp av sin kunnskap og nøytralitet hjelpe ulike familier med å «avdekke negative familiemønstre og til å endre disse mønstrene» (Eikrem, 2021). Siden familieterapien ikke er forbeholdt en sektor er heller ikke familieterapeut en beskyttet tittel. Det finnes dog ulike utdanningsprogrammer innen familieterapi som gir studiepoeng og en tittel som familieterapeut. Ulike skoler i Norge som VID vitenskapelige høyskole, Universitetet i Agder, Høgskulen på Vestlandet og OsloMet tilbyr enten master- og/eller videreutdanning innen familieterapi (Grasaasen & Michaelsen, 2019, s. 1-3).

2.1.2 Systemisk familieterapi

Store endringer i samfunnsvitenskapen og hvordan man oppfattet verden på var også med på å endre synet på familieterapi og familieterapeuters rolle. Før Milanotemaet kom i 1972 var familieterapeutens rolle ofte instruerende og lite flytende i sin rolle, og familieterapien var mye preget av retningslinjer og teorier som familien skulle passe inn i (Lorås & Ness, 2019, s. 30). Etter at Milanotemaet kom, bestående av Mara Selvini Palazzoli, Luigi Boscolo, Gianfranco Cecchin og Guiliana Prata ble familien sett mer på som et system (Lorås & Ness, 2019, s. 29). Og Milanoteamet ønsket å «utvikle en praksis som til forskjell fra individualterapien betraktet menneskelige relasjoner som det viktigste å arbeide med for å endre enkeltpersoners opplevelser eller væremåte» (Lorås & Ness, 2019, s. 30). Og dette resulterte i et systemisk perspektiv innenfor familieterapien.

I det anerkjente systemiske perspektivet ligger fokuset på at familien er som enhet og et system. Og der grunnideen er at familieterapeuten skal møte familien som et system i tillegg til å verdsette enkeltindividene som familien består av (Lorås & Ness, 2019, s. 30). Hvilket betyr at i møte med familier, forholder familieterapeuten «seg både til nivået av enkeltindivider og familien som en samlet enhet» (Lorås & Ness, 2019, s. 44). Den systemiske familieterapeuten Salvador Minuchin (1977) presenterte begrepet «joining» hvor familieterapeuten aktivt danner seg en allianse med familien imens man lærer familiens atferdsmønstre og kultur. I det systemiske perspektivet vil familieterapeuten av den grunn være en utenforstående som fra sidelinjen kan observere systemet (Lorås & Ness, 2019, s.

29). På den måten vil en familieterapeut i dette perspektivet etterstrebe seg en nysgjerrig og undersøkende rolle, samtidig som man er respektfull og er på lag med familien (Lorås & Ness, 2019, s. 44). Dette fordrer at samarbeidet og kommunikasjonen mellom familieterapeuten og familien er god.

I det systemiske perspektivet ser man på hvordan de enkelte i familien samhandler og hvordan de utfyller hverandre. De «individuelle psykologiske prosesser» har imidlertid ikke mindre betydning i dette perspektivet (Lorås & Ness, 2019, s. 21), men i et system slik som familien er vil atferden til enkeltpersoner forstås bedre i familien. Betydningen av ens atferd i familien ville fått en annen betydning enn hvis man hadde fokusert på atferden deres alene (Lorås & Ness, 2019, s. 21). Denne relasjonelle og gjensidige påvirkningen en familie har på hverandre er et viktig perspektiv der familieterapeuten tvinges «til å fokusere på familieprosesser og samhandling heller enn å søke lineære forklaringer». (Lorås & Ness, 2019, s. 21). I det systemiske perspektiv anser man derfor et enkeltindivid som et produkt av systemet, og hvor ens symptomer og følelser er i sammenheng med familiens mønstre og kultur (Lorås & Ness, 2019, s. 21-22).

2.2 Konflikt og foreldrekonflikt

«Vi har lett for å overse at fred ikke nødvendigvis betyr mangel på konflikter, men andre måter å forholde seg til dem på. At vold avler vold, er heller ikke naturens lov, men menneskers tilbøyelighet» (Ekeland, 2014 s. 11).

I et historisk perspektiv er konflikt selve drivkraften til fremskritt og innovasjon som ofte kan bidra til vekst og endring (Ekeland, 2014, s. 11). Samtidig kan konflikt også virke ødeleggende, og da spesielt hvor utfallet er vold og krig. Men det er ikke konflikten i seg selv som nødvendigvis er noe negativt, men det er hvordan man forholder seg til konflikten som er utslagsgivende (Ekeland, 2014, s. 6). Konflikt er dessuten uunngåelig når man som menneske har ulike interesser, impulser og behov som man vil ivareta. Og når våre følelser eller meninger blir truet av andre mennesker, kan dette resultere i konflikt (Ekeland, 2014, s. 12-13).

I likhet med mennesker er også konfliktene dynamiske som styres av vår atferd og følelser, og kan resultere i ulike retninger og grader av konflikt. I konflikter hvor sterkt sinne og følelser hvor det er maktesløsheten som styrer ord og gjerninger kan man ofte angre i ettertid (Ekeland, 2014, s. 12-13). Dessverre er det ikke ofte man lærer etter en konflikt, og som Ekeland sier «selv om det er folk som skaper konflikter, skaper konflikter også folk» (Ekeland, 2014, s. 13).

Som nevnt tidligere i innledningen er det mange barn som lever med foreldre i konflikt (Nilsen et al., 2012, s. 21). I en studie som undersøkte 22 land i Europa kom det frem at norske par er de som krangler nest høyest, like under Finland (Kvello, 2015, s. 366). Ifølge undersøkelsen viste det seg at det er spesielt jobb, økonomi og husarbeid som er de største faktorene for deres konflikt. Noe av begrunnelsen til hvorfor nordmenn krangler så mye i forhold til resten av Europa er det høye nivået av likestilling i parforhold. Siden kvinner og menn i Norge er svært likestilte og stadig går bort ifra de tradisjonelle kjønnsrollene vil deres arbeidsoppgaver bestå av forhandlinger og flere uenigheter (Kvello, 2015, s. 366).

Blant norske mødre opplever 1 av 5 en rekke samlivsproblemer «i form av mye krangling, separasjon eller skilsmisse i tidsrommet fra barna var halvannet år til de fylte 12 år» (Kvello, 2015, s. 366). Det er i tillegg en mengde barn som opplever, selv etter skilsmisse konflikt mellom sine foreldre (Kvello, 2015, s. 366-367).

Konflikt i et parforhold eller et tidligere parforhold er svært naturlig når man er foreldre til et barn. Å ha en foreldrerolle innebærer også en forventning om et godt samarbeid med den andre forelderen som er involvert. At foreldrene har et godt forhold til hverandre uten at barnet tar seg skade av deres konflikt uansett når det gjelder deres bosituasjon og status (Helsekompetanse, u.å.). Ifølge statistisk sentralbyrå bor ca. 75% av barn i Norge med to foreldre (Siter i Sommer, 2014, s. 140). Og ettersom flesteparten av barn i Norge lever i samme hus med to foreldre er deres forhold vesentlig viktig. Og det er derfor viktig at foreldre viser til gode samarbeidsevner overfor den andre og deres barn (Sommer, 2014, s. 151). Forutsetningene for at barns utvikling skal foregå best mulig er at foreldrenes forhold er «relativt harmonisk» (Sommer, 2014, s. 151). En slik harmonisk tilværelse kan være vanskelig å opprettholde, men det er store kontraster mellom en hektisk hverdag med uenigheter, og en skadelig konflikt.

2.2.1 Skadelig foreldrekonflikt og konsekvenser for barnet

Mye av utviklingen av hjernen skjer i «fosterstadiet, i spedbarns- og småbarnsalderen» (Moe et al., 2010, s.86) og det er mye som tyder at de ytre miljøfaktorene har en betydelig innflytelse på hvordan hjernens utvikling vil foregå (Moe et al., 2010, s. 86). Hvilket betyr at tidligere erfaringer som man allerede fra fosterstadier opplever kan gi positive, men også negative utfall for resten av livet (Moe et al., 2010, s. 86). Hvordan man som barn, unge og voksne blir påvirket av miljøet rundt seg illustrerte Urie Bronfenbrenner (1979) med en modell kalt *den bioøkologiske modellen*. (Moe et al., 2010, s. 86-87). Bronfenbrenner mener at det skjer en gjensidig påvirkning mellom et barn og miljøet som er rundt barnet. Dette er med på å påvirke barnets videre utvikling og som igjen påvirker miljøet (Helsedirektoratet, 2015). Relasjonen man har til sine foreldre vil være for mange barnets første møte med et miljø og spiller derfor en avgjørende rolle for barnets videre utvikling. Derfor er relasjonen mellom et barn og foreldre svært viktig for resten av barndommen (Helsedirektoratet, 2015).

I stressende hverdager kan det å opprettholde en harmonisk tilværelse være vanskelig, og det vil være unngåelig å unngå konflikt til enhver tid. Men dessverre kan konflikt mellom foreldre påvirke et barn i en eller annen grad. Fontene forskning, det norske vitenskapelige tidsskriftet belyser at foreldrekonflikter kan ofte være av en slik karakter at barnet og deres behov kan bli glemt (Gard & Wæhler, 2019). Når foreldre prioriterer deres konflikt fremfor barnet vil foreldrenes omsorgstilbud svekkes og barnet vil dermed ta skade av dette. Deres konflikt går dermed utover for barns trivsel og livskvalitet (Gard & Wæhler, 2019 og Kvello, 2015, s. 239).

I møte med skilsmisse er det derimot ifølge barnevernsloven obligatorisk at foreldrene møter opp til mekling når barnet er under 16 år (Barnelova, 1981, §51). I de fleste tilfeller sier anerkjente studier at barnet ofte har «vært utsatt for negativ påvirkning i årevis før skilsmissen faktisk skjer» (Sommer, 2014, s. 151). Hvilket betyr at det ikke er selve skilsmissen, men de «intense, langvarige konfliktene» mellom foreldrene som bor sammen som gjør skade på et barn (Sommer, 2014, s. 151).

Hvilke foreldrekonflikter som oppleves som skadelig for barn er derimot vanskelig å karakterisere og definere. Folkehelseinstituttet foreslår derfor at konflikt mellom foreldrene kan være skadelig når det er visse kriterier og dimensjoner som blir opprettholdt over lengre

tid. Svært hyppige, intense og uløste konflikter mellom foreldre er svært skadelig (Nilsen et al., 2012, s. 12). Hvordan dette er med på å påvirke barn i familien er avhengig av dimensjonens alvorlighetsgrad og barns tilbøyelighet og sårbarhet (Nilsen et al., 2012, s. 12). Men dette skal jeg gjøre mer rede for under neste overskrift.

Viktige faktorer som kan være med på å forhindre at barn tar skade av foreldrenes konflikt er mange. Dette gjelder spesielt når konflikt opptrer i familier som fungerer godt sosialt, og der foreldre og barn har et trygt forhold til hverandre (Kvello, 2015, s. 366). Andre, og like viktige beskyttende faktorer er at konfliktene er sjeldne og løses, at de ikke «oppleves som emosjonelt sterke» (Kvello, s. 2015, s. 366—368) eller at konflikten ikke kommer til uttrykk gjennom fysisk vold eller utagering. Hvis konflikten mellom foreldrene er i den grad at barn blir innblandet eller blir vitne til en konflikt som barnet må ta stilling til, vil det bli svært belastende for et barn (Kvello, 2015, s. 366-368).

Familien har mange viktige funksjoner, og en av dem er å være barnets første møte med et kulturelt fellesskap hvor man tilegner seg ulike sosiale koder og ferdigheter. Og barn vil også lære i familien om hvordan man håndterer sine følelser (Hundeide, 2003, s. 30 & von tetzchner, 2012, s. 488). I familier der samspillet mellom foreldrene er preget av mye konflikt ødelegger for barnets grunnleggende utvikling av et sunt sosialt samspill (Hundeide, 2003, s. 30). Dette kan føre til tilpasningsvansker for barnet og vansker med å regulere sine følelser (Nilsen et al., 2012, s. 7 og von Tetzchner, 2012, s. 488).

Ifølge *Den norske mor, far og barn-undersøkelsen* rapporteres det at «dårlig parforhold, både under og etter svangerskapet, var assosiert med emosjonelle vansker og aggresjon hos tre-åringene» (Nilsen et al., 2012, s. 26). I Island ble det gjort en omfattende studie av 16-19 åringer hvor det ble funnet en stor korrelasjon mellom «foreldrekonflikt og selvskadende atferd og rusmisbruk» (Nilsen et al., 2012, s. 26). Foreldre som hadde ofte skadelig konflikt «var assosiert med nesten dobbel så høy odds for depresjon», hvilket kan resultere i atferdsvansker og dårligere omsorgstilbud for barnet (Nilsen et al., 2012, s. 26 og Kvello, 2015, s.368). Et høyt og krevende konfliktnivå kan også resultere i at foreldre har mindre overskudd og energi til å tilfredsstille deres barns behov (Kvello, 2015, 366).

Foreldrekonflikt som vi ser er i hovedsak skadelig, men hvordan barn blir påvirket av foreldrenes konflikt er også svært betinget av barnets naturlige sårbarhet og motstandsdyktighet. Det er relevant å skulle se på deres risikofaktorer slik som

sosioøkonomisk status, familieforhold, personlighet og andre sosiale forhold (Nilsen et al., 2012, s. 26-28). Men både nasjonale og internasjonal forskning viser at det er en overensstemmelse i familier om at «familier med flere risikofaktorer opplever mer konflikt» (Nilsen et al., 2012, s. 22).

Et familieklima som er preget av mye konflikt kan oppleves som skremmende og utrygt for et barn. Ifølge Øyvind Kvello, professor i utviklingspsykologi er det svært liten forskjell på konsekvensene og symptomene til barn som opplever mye og langvarig konflikt mellom foreldrene enn barn som lever i hjem med fysisk vold og mishandling (Kvello, 2015, s. 368). Dette er en indikasjon på at familiedynamikken har en stor innflytelse på barns psykiske helse og utvikling. Opplevs hjemmet som skremmende, farlig eller utmattende for et barn kan skaden og utfallet bli like alvorlig (Kvello, 2015, s. 368).

2.2.2 Kognitiv-kontekstuell teori

Hvilke mekanismer som kan utløse psykiske problemer og uhelse er det vanskelig å enes om. Både biologiske, sosiale, kognitive og sosioøkonomiske komponenter er viktige bidragsyttere for barns videre utvikling. I likhet med foreldrenes konflikt kan barnet bli påvirket som nevnt ovenfor på flere ulike måter. Hvordan barns velvære og psykiske problemer kan ha en sammenheng med foreldrenes konfliktnivå kan forklares med en teori kalt kognitiv-kontekstuell teori (Nilsen et al., 2012, s. 27).

Den kognitiv-kontekstuelle teorien mener at «barns oppfattelse og fortolkning av foreldrekonflikten kan forklare sammenhengen mellom foreldrekonflikt og tilpasningsvansker» (Nilsen et al., 2012, s. 27). Hvordan barnet oppfatter og fortolker foreldrenes konflikt foregår i følge teorien i to faser.

I den første fasen vil barnet observere konflikten mellom foreldrene og vurdere «hvor relevant og hvor sterk trussel konflikten representerer» (Nilsen et al., 2012, s. 27). I denne fasen vil barnet oppfatte konflikten mellom foreldrene, og vil her se hvordan foreldrene snakker til hverandre, og vurdere om dette er en konflikt som vil virke truende for barnet. Videre i den andre fasen vil barnet forsøke å begrunne foreldrenes konflikt, og barnet vil her prøve å forstå hva som var bakgrunnen for konflikten. I mange tilfeller vil barnet i denne fortolkende fasen klandre seg selv for at det er konflikt mellom foreldrene sine. Og dette kan være med på å øke risikoen for tilpasningsvansker (Nilsen et al., 2012, s. 27).

2.3 Trygghet og tilknytning blant barn og unge

«Når jeg går noe sted, vet jeg at du er der og tar imot meg med åpne armer når jeg kommer hjem. Hentet fra et morsdagskort fra en 15 år gammel gutt» (Hoffman et al., 2017, s. 127).

2.3.1 Barn og trygghet

Å ha en følelse av trygghet er et grunnleggende behov for barn og helt nødvendig for en god og trygg vekst, og for barnets videre utvikling og læring (BUFDIR, 2018). Trygghet har stor påvirkning på barn og unges psykiske helse. Trygge relasjoner i deres liv «legger grunnlaget for videre emosjonell, sosial og kognitiv utvikling» (FUS, u.å.). Hva som oppleves som trygt er subjektivt uansett alder, ifølge psykologspesialisten Anette Andersen (RVTSSOR, 2017, 14.03).

Det finnes imidlertid ulike grader av opplevelsen av trygghet, og selv om trygghet er bra kan også «en viss grad av utrygghet gir grobunn for utforsking, nysgjerrighet og læring» (RVTSSOR, 2017, 14.03). En viktig forutsetning for at barn skal ha en opplevelse av trygghet i hverdagen er forutsigbarhet og oversiktlige og kjente situasjoner (RVTSSOR, 2017, 14.03). Andersens definisjon av trygghet innebærer også 4 ulike dimensjoner som er avhengig av hverandre for å være optimalt. Trygghet for Andersen betyr at man er «trygg på seg selv, trygg på andre, trygg på å høre til og trygg i omgivelsene» (RVTSSOR, 2017, 14.03).

Andersens definisjon av trygghet kan sammenlignes med den anerkjente modellen trygghetssirkelen, på engelsk kjent som Circle of Security (figur 1). Modellen illustrerer hvordan samspillet mellom en voksen og et barn skal fungere i trygge rammer. Modellen viser hvordan man som barn har behov for å ha en trygg base, og en trygg havn (Hoffman et al., 2017, s. 29). Når barn i utvikling skal lære å utforske verdenen har barnet behov for å vite at den har en *trygg base* som kan beskytte, glede seg over og hjelpe når barnet trenger det (Hoffman et al., 2017, s. 29). På den andre siden må barn oppleve at i møte med verdenen så har barnet en *trygg havn* å gå til for beskyttelse, trøst og omsorg (Hoffman et al., 2017, s. 29).

(Figur 1. Circle of security, 2016, Cooper et al.)

2.3.2. Barn og tilknytning

Når foreldre hjelper sitt barn «til å føle seg trygg, trygg til å utforske verden, til å akseptere og mestre de følelsesmessige opplevelsene sine» (Hoffmann et al., 2017, s. 33) skapes det en trygg tilknytning mellom et barn og sine foreldre. Fenomenet tilknytning er forbundet med den graden av trygghet mennesker opplever «i følelsesmessige og nære relasjoner til hverandre» (Kvello, 2015, s. 85). Disse relasjonene er barn og mennesker avhengig av og er et viktig fundament for videre i livet. Hoffmann (2017) er spesielt overbevist om at en trygg tilknytning er i likhet med helse, omsorg og ernæring, minst like viktig (Hoffmann et al., 2017, s. 23).

Gode og trygge omsorgsrelasjoner i tidlig alder gir økt beskyttelse mot stressrelaterte sykdommer (Moe et al., 2010, s. 83). I tillegg viser også forskning at trygg tilknytning til minst en omsorgsperson kan være avgjørende for om barn gjør det bra på skolen og om barnet mestrer de sosiale kodene (Hoffman et al., 2017, s. 24). Hvordan barn skaper relasjoner til andre mennesker gjennom resten av livet har bakgrunn i tidlig tilknytning (Hoffman et al., 2017, s. 24). De erfaringene mennesker har fra tilknytning «generaliseres til en indre arbeidsmodell», det vil si en «forforståelse av hvordan relasjoner gjerne blir» (Kvello, 2015,

s. 86). Hvilket betyr at en trygg tilknytning påvirker ikke bare barnets videre psykiske helse, men også hvordan de senere har relasjoner til menneskene rundt seg.

Den britiske barnepsykiateren John Bowlby (1950-tallet) var en av de viktigste grunnpilarene når det gjaldt begrepet tilknytning og hans observasjon «av tilknytningsrelevant atferd hos spedbarn og småbarn» (Smith, 2002, s. 13). Bowlby så på hvordan barns omsorgserfaringer la grunnlaget for senere relasjoner, og at «trygghet i den første tilknytningsrelasjonen kan ha langtidsvirkninger for individets senere intime forhold, selvforståelse og psykopatologi» (Smith, 2002, s. 139). Samlivsbrudd kunne være en påkjenning for barn ifølge Bowlby hvis ikke foreldrene var «tilgjengelige og sensitive» overfor barnets behov og følelser. Hvis barnet føler på utilgjengelighet blant sine foreldre, kan barn utvikle utrygg tilknytning til sine foreldre (Smith, 2010).

Utviklingspsykologen Mary Ainsworth, videreutviklet Bowlbys tilknytningsteori og forsket på hvordan tilknytningen mellom mor og barn kunne observeres i en såkalt «fremmedsituasjon». Barn i 1-1 ½ års alderen var i et rom med moren som etterhvert etterlot barnet alene i rommet med en fremmed. Moren kom tilslutt tilbake og det Ainsworth observerte var barnets atferd da moren dro og da moren kom tilbake igjen (Dalsklev & Eimot, 2017). Reaksjonene barnet hadde og den atferden de viste overfor moren kunne sin noe om hva slags relasjon og tilknytning de hadde seg imellom. Og dette kunne fordeles i tre ulike tilknytningsstiler:

1. *Trygg tilknytning*: Ainsworth mente ca. 70 prosent av barn er i denne kategorien. Ved trygg tilknytning blir barn lei seg og stresset når moren forlater dem. Barn med trygg tilknytning ønsker ikke trøst fra fremmede og barnet blir fort glad igjen når moren kommer tilbake til rommet (Dalskleiv & Eimot, 2017)
2. *Utrygg unnvikende tilknytning*: i en slik relasjon vil barnet vise lite tegn på tristhet eller ubehag når moren forlater barnet og går ut av rommet. Den fremmede i rommet oppleves ikke som skummel for barnet, og barnet kan leke normalt med både lekene og den fremmede. Barn med en slik tilknytning vil vise lite glede eller interesse for når moren kommer tilbake til rommet igjen. Foreldre som har barn med en unnvikende tilknytning er ofte utilgjengelig og lite sensitive for når barnet trenger trøst og emosjonell støtte (Dalskleiv & Eimot, 2017).

3. *Utrygg ambivalent tilknytning*: barn med en ambivalent tilknytning vil vise mer tristhet og bli mer urolige når moren drar enn barnet med trygg tilknytning. Den fremmede oppleves som skummel for barnet. I slik tilknytning vil barnet vise en ambivalent atferd ved morens tilbakekomst. Barn vil både vise avvisning samtidig som de søker moren. Foreldre som viser uregelmessighet og lite stabil emosjonell støtte overfor sine barn, kan få barn med ambivalent tilknytning. Ifølge Ainsworth gjelder dette ca. 15 % av barn og foreldre (Dalskleiv & Eimot, 2017).

I de senere årene kom den fjerde formen for utrygg tilknytning, *desorganisert tilknytning* som er et resultat fra omsorgssvikt. Barn med desorganisert tilknytning viser «frykt i relasjonen til omsorgspersonen» (Brandtzæg et al., 2020) samtidig som barnet vil søke trøst og støtte fra dem. Barn i denne tilknytningsstilen vil derfor ha en atferd preget av motsetninger og indre konflikter (Brandtzæg et al., 2020).

Når det gjelder skadelig konflikt mellom foreldrene viser det seg at foreldrenes parforhold og hvordan deres atferd i møte med konflikt påvirker barnets tilknytningsatferd (Smith, 2002, s. 128). Hvorvidt det er kvaliteten på forholdet mellom foreldrene som påvirker mest på barnets tilknytning, eller om det er foreldrenes mentale tilstand enes det ikke imidlertid om (Smith, 2002, s. 128). Men, Owen og Cox (1997) undersøkte hvordan utrygge tilknytningsrelasjoner mellom barn i ettårsalderen og foreldrene kunne være relatert til foreldrenes konflikt under svangerskapet og frem til barnet var 3 måneder gamle (Smith, 2002, s. 128). Dette viser at foreldrenes stressede omgivelser som følge av konflikt kan påvirke store deler av fremtiden og for barnets videre utvikling, selv før barnet er født.

3. Metode og etikk

I det følgende metodekapitlet vil jeg gjøre rede for det vitenskapelige grunnlaget for masteroppgaven, og deretter gjøre rede for hvilken metode som har blitt brukt. Videre vil jeg presentere i korte trekk prosessen rundt metodeinnsamling, utvalg og selve gjennomføringen av metoden.

3.1 Oppgavens vitenskapelige grunnlag og forskningsmetode

3.1.1. Oppgavens vitenskapelige grunnlag

Samfunnsvitenskapen søker forståelse av mennesker og deres holdninger og synspunkter (Johannesen et al., 2010, s. 31). Siden mennesker er dynamiske og inneholder et bredt mangfold av ulike meninger og variasjoner er det desto viktigere å gjøre rede for det vitenskapelige ståstedet og for oppgavens metode. (Johannesen et al., 2010, s. 29).

I det *fenomenologiske vitenskapssynet* har man som hensikt å hente kunnskap om menneskers erfaringer og deres opplevelser av verdenen (Thagaard, 2013, s. 41). Som Thagaard nevner er fenomenologien basert på den «underliggende antakelse om at realiteten er slik folk oppfatter at den er» (Thagaard, 2013, s. 41). I samfunnsvitenskapen er fenomenologien mye brukt innenfor ulike sosiale fagfelt som sosiologi og psykologi.

Jeg vil gjennom det fenomenologiske perspektivet prøve å forstå hva de sier i lys av den teoretiske konteksten, og trekke sammenhenger ut i fra dette.

3.1.2. Kvalitativ metode og semistrukturert intervju

For å kunne besvare problemstillingen har jeg tatt utgangspunkt i en kvalitativ metode. En kvalitativ metode har som hensikt å få data som sier noe om et fenomens egenskaper eller kjennetegn (Johannesen et al., 2010, s. 32). Det er spesielt hensiktsmessig å skulle bruke denne kvalitative tilnærmingen når man søker en grundigere forståelse av et fenomen (Johannesen et al., 2010, s. 32).

Siden jeg søker erfaringer fra familieterapeuter, men med minimalt med tid og ressurser har jeg valgt gjøre semistrukturert intervju, også kalt et delvis strukturert intervju (Johannesen et al., 2010, s. 137). Denne kvalitative metoden kan karakteriseres som en dialog hvor det tas utgangspunkt i intervju spørsmålene fra intervjuguiden og de overordnede temaene, men der rekkefølge kan være mer sporadisk (Johannesen et al., 2010, s. 137). Dette kan være med på å gi en naturlig flyt i intervjuet der det også er rom for å supplere med spørsmål hvor det trengs mer avklaring eller utfylling.

3.2 Datainnsamling

Siden metoden er en viktig prosess i masteroppgaven er det også viktig å opplyse om de valgene jeg valgte å ta i starten og hvordan dette endret seg underveis i skriveprosessen. Den viktigste og største endringen jeg måtte ta var hvilken instans jeg endte opp med å intervju, noe jeg vil utdype mer om under neste avsnitt.

3.2.1 Rekruttering og utvalg av informanter

Siden jeg i starten av forskningsprosessen ønsket å intervju familievernkontoret brukte jeg mye av tiden på å prøve å rekruttere dem. Jeg synes det derfor er viktig å ta dette med, selv om dette ikke var gjennomførbart.

Jeg startet tidlig i januar 2022 med å sende ut forespørsler til alle familievernkontorene i Agder, der jeg presenterte meg selv og min problemstilling for masteroppgaven, med en noenlunde ferdigstilt intervjuguide som vedlegg. Informasjonsdelingen foregikk ved hjelp av BUFDIRs nettsider der jeg fikk oversikt over de ulike familievernkontorene som fantes i Agder, som Farsund, Arendal og Kristiansand.

Jeg inkluderte flere enhetsledere og senterledere for at de kunne videresende mailen til flere av familieterapeutene som ikke hadde offentlig kontaktinformasjon på deres nettsider.

Etter å ha sendt flere forespørsler, og til dels noen påminnende eposter fikk jeg ingen familieterapeuter som var villige til å stille til intervju. Den dominerende faktoren for dette var overbelastning og at flere av familievernkontorene fikk såpass mange henvendelser fra studenter at de ikke hadde kapasitet til å stille. Dette gjorde at jeg utvidet den demografiske avstanden til å inkludere resten av landet, i den håp om at intervju var mulig gjennom digitale hjelpemidler. Med over 40 eposter og forespørsler til samtlige familievernkontorer i Norge, inkludert flere i Troms og Finnmark-regionen fikk jeg kun 1 henvendelse. Dette var en familieterapeut som hadde svært liten tid, rundt 15-20 minutter hadde informanten mulighet til å disponere til intervju.

Hvilke resulterte i at jeg måtte endre til dels noe av oppgaven, og rettet derfor synet mot den kommunale helsetjenesten, familiesenter. Jeg startet samme prosess, der jeg sendte ut eposter om forespørsler om intervju og presentasjon av meg selv og min masteroppgave. Dette gjorde

jeg gjennom deres kommunale nettsider for familiesenteret, og kontaktet der enhetslederne. Med dette fikk jeg svar fra 4 familieterapeuter fra ulike Familiesentre i Agder som gjerne ville stille til intervju.

Siden familiesenteret er et kommunalt lavterskeltilbud for hele familien, hadde jeg en førforståelse av at foreldrekonflikt også ville komme til syne her. Etter at de hadde takket ja til intervju sendte jeg dem et informert samtykkeskjema som de kunne lese slik at de kunne sette seg inn i deres rettigheter og muligheter for masteroppgaven.

Datamaterialet består av 4 informanter hvor alle jobber som familieterapeut på et familiesenter i Agder. Informantene vil bli omtalt som tall, informant 1, 2, 3 og 4. Med tanke på deres krav om anonymitet unnlater jeg derfor å utdype noe om deres alder, kjønn og fra hvilke familiesenter de kommer fra. Grunnet deres vern om anonymitet og konfidensialitet er det heller ikke hensiktsmessig og relevant å skulle utdype mer om deres utdanningsbakgrunn og jobberfaringer. Men det er interessant og viktig å vite at deres utdanningsbakgrunn er svært forskjellige som springer fra sosionomutdanning til sykepleierutdanning. Det de imidlertid har til felles er at de alle har tatt i de senere år familieterapi som videreutdanning. Hvor lenge de har jobbet som familieterapeut på familiesenteret er imidlertid svært varierende. Alt ifra noen måneder til over tiår med erfaringer med familieterapiyrket.

3.2.2 Intervjuguide

En intervjuguide skal være et hjelpemiddel, og jeg utarbeidet meg tidlig en intervjuguide med spørsmål jeg ville ha svar på under intervjuet. I et semistrukturert intervju er det grunnleggende å skulle ta utgangspunkt i nedskrevne intervju spørsmål, men med mer sporadisk rekkefølge (Halvorsen, 2008, s. 142). Intervjuguiden tar utgangspunkt i teorien som jeg har gjort rede for i teoridelen. Intervjuguiden har ulike overordnede temaer som jeg spesielt var interessert i å få vite mer om.

I starten av de fire intervjuene var det naturlig å skulle få rede på deres bakgrunn og hvordan de med deres utdanning endte opp på familiesenteret som familieterapeut. Deretter var det ønskelig å høre deres tanker om konflikt, hva som er sunt, hvor går grensene for når en konflikt kan bli skadelig osv. Videre var jeg nysgjerrig på hvordan dette har sammenheng

med barns trygghet og tilknytning til deres foreldre og videre for barnets utvikling. Og avslutningsvis hvordan de utførte deres arbeid og hvordan familieterapi kan virke forebyggende.

Det overordnede ønsket med et delvis strukturert intervju var å få en god oversikt over informantenes meninger og hvordan de opplevde sin arbeidssituasjon, og da spesielt med foreldre i konflikt. Intervjuguiden vil her være vedlagt nederst i dokumentet.

3.2.3 Gjennomføringen av intervju og transkribering

For å legge mest mulig til rette for at informantene kunne stille på intervju valgte jeg å gjennomføre intervjuene på deres kontor i deres arbeidstid. Jeg gjennomførte derfor 4 av 4 intervju hvor samtlige ble transkribert og brukt som datamateriale. Før vi begynte selve intervjuet tok vi en kort prat angående det informerte samtykkeskjemaet og de skrev alle under på at jeg fikk lov til å ta i bruk av lydopptak. Lydopptak er et nødvendig gode for å kunne følge med på hva informanten sier, samtidig som man kan innhente all informasjon uten å skulle ødelegge flyten i intervjuet ved å bruke tid på å skrive ned notater og stikkord. Varigheten på intervjuene var hovedsakelig på rundt 30 minutter, så det var relativt korte intervjuer. Dette var av den grunn for å gjøre intervjuet mest effektivt og gjennomførbart, med tanke på informantenes hektiske arbeidshverdag. Alle intervjuene ble fullført i løpet av en måned.

Og etter gjennomføringen av intervjuene begynte jeg på det tidkrevende arbeidet, transkribering. Transkriberingen ble gjort av meg selv av hensyn til informantenes krav om anonymitet og av rent praktiske og effektive grunner. Dessuten ble de lagrede intervjuene sikret på en passordbeskyttet mappe som tilslutt ble slettet etter at transkriberingen var overstått.

Transkribering gjorde at analyseprosessen ble enklere og mer oversiktlig, i tillegg til at dette ga meg mulighet til å oppleve intervjuene flere ganger for å kunne forstå og få en dypere kunnskap til intervjuene. Masteroppgavens reliabilitet vil etter Thagaard øke ved hjelp av transkripsjon av intervjuene (Thagaard, 2013, s. 203) Ved en transkripsjon blir man uavhengig av meg og mine oppfatninger fordi transkripsjon er informantenes utsagn.

I en muntlig samtale kan det ofte bli flere gjentakelser og usammenhengende setninger. Jeg valgte derfor å finjustere hva informantene sa for å gjøre dem til fullstendige setninger. Ufullstendige setninger hvor de begynte å si noe, men fortsatte på noe annet ble slettet bort for å få flyt i transkripsjonen og gjøre den forståelig.

3.3 Refleksjoner

I all slags forskning er det viktig å reflektere over de metodiske valgene man som forsker har gjort. Dette gjelder spesielt i samfunnsvitenskapen hvor det er menneskets subjektivitet som står i sentrum for datainnsamlingen og datamateriale.

3.3.1. Refleksjoner rundt min rolle som forsker og forskningen

Siden jeg er en ung kvinne i midten av 20-årene som verken hadde noe særlig erfaring med intervju før, og i tillegg var i et utdannelsesforløp hadde jeg en førforståelse på at informantene så på meg som en nysgjerrig, men en ydmyk forsker. Katrine Fangen, som hadde observert både DDR og nynazister så på det å være kvinne som en fordel, og forteller at det å være kvinnelig forsker «oppfattes ikke på samme måte som truende eller farlige» (Kilden, 2004, 21.05). Nå forsket jeg dessuten på profesjonelle utdannede familieterapeuter og ikke farlige ungdomsgrupper. Jeg følte uansett at informantene tok meg seriøst og svarte etter beste evne. I tillegg startet jeg intervjuet med å fortelle at jeg var både nervøs og ganske ny på dette, og dette tror jeg var med på å gjøre intervjuene mindre skummelt og stivt både for meg og informantene.

3.3.2. Etiske refleksjoner

For å kunne utføre et forskningsprosjekt på masternivå må man søke om godkjenning fra Norsk senter for forskningsdata. Dette gjorde jeg tidlig januar 2022 da jeg visste hva slags tema og informanter jeg ønsket å få datamaterialet fra. Søknaden ble fort godkjent med et par justeringer, slik som hva slags tiltak jeg kunne gjøre for å overholde informantens taushetsplikt. Dette gjorde jeg ved å snakke generelt om saker, og ikke gå i detaljer som kunne identifisere personer. Jeg skrev også i søknaden om at jeg ønsket å bruke sitater fra

intervjuene direkte i masteroppgaven, og det fikk jeg lov til så lenge de ikke var identifiserbare. Godkjenning fra NSD ligger som vedlegg i masteroppgaven. Jeg søkte om godkjenning fra NSD før jeg begynte rekrutteringen av informanter. Dette medførte at jeg fikk godkjenning til å intervju familieterapeuter fra familievernkontoret. Siden jeg ikke fikk informanter fra familievernkontoret måtte jeg sende NSD en oppdatering. Fikk raskt svar om at dette ikke trengtes å søke om på nytt siden det hadde liten praktisk betydning.

Informert samtykke ble sendt ut til informantene og de fikk god tid på å lese igjennom samtykkeerklæringen før selve intervjuet ble utført. Dette dokumentet ligger også som vedlegg. Jeg fikk før intervjuet deres godkjenning og signatur og jeg spurte også muntlig om det er greit å ta opp intervjuet på lydopptak. Samtykkeskjemaet inneholdt også en avtale om at informanten får til enhver tid lov til å trekke seg.

Et viktig forskningsetisk prinsipp er hvordan man kunne ta hensyn til deres anonymitet og konfidensialitet. Da jeg skulle transkribere lydopptakene valgte jeg bevisst å ikke skrive fra hvilket familiesenter informanten kom fra, og i oppgaveteksten ga jeg dem et nummer istedenfor navn. Lydopptaket ble som nevnt tidligere lagret på et passordbeskyttet mappe som kun jeg hadde tilgang til. Jeg slettet selvfølgelig lydopptaket etter transkribering noe jeg også informerte informantene om før intervjuet.

Tilslutt vil jeg også gjøre kort rede for hvordan jeg valgte å ordlegge meg i intervjuene. I tillegg til å overholde konfidensialitet og anonymiteten til informantene har de også samtykket til å være med i en masteroppgave som innebærer tolkning og drøfting. Hvilket betyr at de «ikke skal ta skade av å delta i forskningsprosjektet» (Thagaard, 2013, s. 120). Som derfor betyr at mine intervju spørsmål ikke skal være konfronterende eller nærgående til deres arbeid. Jeg vektla en spørrende og nysgjerrig intervjuguide som hadde en overordnet holdning om at det er faktisk informanten som vet best hvordan de selv jobber.

4. Analysearbeidet

Selve analysearbeidet har vært tidkrevende og til tider svært vanskelig. Siden det ikke finnes noen fasit eller standardiserte fremgangsmåter for utførelsen av analysen kreves det derfor mer av forskeren til å være kreativ og nytenkende. Noe av grunnen til at selve prosessen er så

omstendelig er at datamaterialet «foreligger i form av ustrukturert informasjon» (Halvorsen, 2008, s. 210). Det er et ustrukturert datamateriale siden metoden jeg har valgt å bruke innebærer å hente meninger og synspunkter.

I forsøk på å systematisere analyseprosessen og få mest mulig oversikt over datamaterialet tok jeg i bruk av tabeller. Jeg brukte tabell til å selv fylle inne sitater innenfor gitte temaer som jeg mente var mest relevant for masteroppgaven. Siden jeg valgte delvis strukturert intervju som metode hvor temaene var gitte, valgte jeg å bruke temasentrert analytisk tilnærming.

4.1 Fremgangsmåte for temasentrert analytisk tilnærming

Det kvalitative datamaterialet er preget av mye ustrukturert informasjon som må struktureres inn i ulike temaer. I en temasentrert analyse vil fokuset ligge på temaene i oppgaven, der man skal systematisere datamaterialet under ulike temaer (Thagaard, 2013, s. 181). Dette er hensiktsmessig når man har flere forskjellige temaer som man virkelig vil gå i dybden på og analysere. I denne type analyse vil man på tvers av datamaterialet først og fremst kode og kategorisere funnene og deretter sette de under ulike temaer.

Selv om temasentrert analyse blir stadig mer populær, blir den også kritisert. Enn fallgruve som Thagaard nevner spesielt er hvordan man i denne type analyse kan dele opp sitater og løsriver datamaterialet til å passe inn i de ulike temaene (Thagaard, 2013, s. 181-182). For å forhindre en slik fallgruve er det viktig at informantene får de samme spørsmålene slik at man har samme grunnlag og utgangspunkt før analysen. I denne masteroppgaven har jeg valgt å bruke den samme intervjuguiden, og med samme rekkefølge for å kunne «ivareta et helhetlig perspektiv» (Thagaard, 2013, s. 181).

5. Resultater og analyse av funn

I denne delen av masteroppgaven vil jeg gjøre rede for resultatene og mine funn fra analyseprosessen. Siden jeg har en tematisk analytisk fremgangsmåte er det ikke rom for å inkludere alt av funn, men forholde meg til gitte kategorier som jeg har mest data på. Dette vil innebære tema som familieterapi, konflikt, trygghet og tilknytning og familieterapi som et forebyggende arbeid.

Kategori 1: Familiesenteret og familieterapeutenes prosedyrer og retningslinjer

5.1.1 Familiesenteret

Alle de fire informantene forklarte generelt at familiesenteret er et lavterskeltilbud som familier i kommunen kan benytte seg av hvis de har problemer eller spørsmål om deres livssituasjon. Det eneste kriteriet for å komme til familieterapi er at det er barn under 18 år som er involvert, enten direkte eller indirekte i problemet de ønsker å snakke om. Barnet som er involvert trenger heller ikke å være et felles barn, men kan være et barn med skilte foreldre, og nye steforeldre i hjemmet. Som nevnt tidligere, familie kan ha mange utforminger.

Her er det frivillig ja, og barnevernet har ofte anbefalt dette. Men på de verste familiekonfliktene går de til familievernkontoret (Informant 1).

Som nevnt i metoddelen hadde jeg først et ønske om å intervju familieterapeuter fra familievernkontoret siden man der jobbet med familier med store konflikter. Men som informantene sier er det også mye foreldrekonflikt på et familiesenter. Informantene møter på mange ulike problemer, men det er en stor andel familier som kommer med konflikt. Her kommer både foreldre som er i et nåværende parforhold eller ikke, men som opplever mye konflikt seg imellom. Hva slags saker og problemer familier kommer med til familiesenteret varierer i stor grad, men informantene er alle enige om at foreldrekonflikt er et hyppig og dermed ikke et sjeldent fenomen. Imidlertid er det viktig å få frem at de aller største og tyngste konfliktene blir henvist videre til et familievernkontor.

Det er veldig mye foreldrekonflikt, selv om vi ikke er et familievernkontor som har mekling og samvær så er det mye problematikk knyttet til barn og foreldrekonflikt, og de kommer til samtale hos oss. Mange barn bor i to hjem og mange foreldre krangler. Mange barn har foreldre som ikke fungerer bra sammen (Informant 2).

Siden familiesenteret er et lavterskeltilbud er det viktig at man alltid har plass til familier uten at det er lang ventetid. Dette betyr at familiene som kommer til samtale hos familiesenteret ikke forblir lenge. Informantene presiserer imidlertid at de ikke har noen antall timer, eller nedskrevne protokoller i forhold til hvor lenge en familie kan være på familiesenteret. Men det er i hovedsak frem til problemet er løst, eller frem til familien eller familieterapeuten ikke

ser nytten av dette, eller sender dem videre til behandling andre steder. Det kommer også frem at varigheten på de ulike sakene varierer alt fra kun 1 samtale til flere samtaler fordelt sporadisk over flere år. I lengre og tyngre saker blir familiene oftest sendt videre til familievernkontor, mekling eller på psykiatrisk behandling.

I utgangspunktet prøver vi ikke å ha dem her for lenge. Og jeg tenker også at, la oss si etter 5 samtaler så burde vi evaluere foreldrene, noe vi gjør hele tiden, om disse samtalene er til nytte (Informant 3).

Tilbakemeldingsskjema var noe som ble nevnt av to av informantene. Dette er et skjema som skal gi en tilbakemelding på samtalene, familieterapeuten og om samtalene har vært til nytte for familien. Dette er for å effektivisere fremgangen for familien. Informant 3 forteller også at det er viktig at familieterapeuten har en åpen dialog med familien om hva som skal gjøres, hvordan kan man få det bedre og hvordan man sammen kan gjøre noe nyttig.

5.1.2 Familieterapiens retningslinjer

Jeg fikk den oppfatningen om at det er lite faste, prosedyrer eller retningslinjer som følges slavisk. Siden alle familier som kommer til familiesenteret er ulike benytter derfor familieterapeutene seg sjeldent av faste prosedyrer eller retningslinjer. Uansett, ser de på systemisk tenkning som en viktig kilde til ulike familieproblemer. Det er en enighet om at familien er som et system. Hvor det ene påvirker ikke bare det andre, men kan være med på å påvirke alt rundt familielivet. Informant 2 ser viktigheten av miljøet rundt. Et stresset barn vil ikke bli frisk uten at nærmiljøet hjelper på stresset. Og man vil ikke kunne se bedring eller forandring på et menneske uten å skulle forandre situasjonen mennesket er i.

Jeg tenker, vi må slutte å tenke individuelt. Vi må slutte å si at alt skal sitte i en person som vi skal reparere uten at vi tenker at systemet påvirker veldig mye (Informant 2).

Utdanningen, tidligere erfaringer og sine verdier er noe informantene anerkjenner som viktige aktører i samtale med familier og hvordan de håndterer ulike familieproblemer. Men det virker som at det er en enighet rundt det systemiske perspektivet på mennesker og familieterapi. Problemene som et menneske innehar ligger sjeldent hos individet alene, men i

systemet rundt. Informant 1 uttrykker at man må se helheten i et problem, og ikke være individbasert.

Problemer, både oppstår og løses i systemet, og ikke hos den enkelte (Informant 1).

Bruken av den systemiske tankegangen kommer spesielt til uttrykk ifølge informant 4 i møte med noe som informanten kaller for «symptombærere». Ofte kommer foreldre til familiesenteret og ber om hjelp fordi barnet sliter. Utover i samtalen med foreldrene kommer det frem at det er mye konflikt mellom dem, noe som kan begrunne barnets vansker. Her får ofte informantene forstå at foreldrenes konflikt gir symptomer hos barnet. For familieterapeutene er det derfor viktig å høre historiene, lytte og la dem fortelle om sine opplevelser. For det er i samtale man kan forstå kompleksitetene som det er i en familie.

Kategori 2: Konflikten

5.2.1 Hva er konflikt?

Familieterapeutene var alle enige om at konflikt uttrykker uenighet. Og at konflikten ofte kan forsterkes i møte med anklagelser og mangel på respekt for hverandre. I konflikt forteller den ene informantene om at man er aktivert og vil fort komme i forsvar. Derfor er det viktig at man i konflikt har evnen til å se klart, noe som kan være vanskelig ved høy temperatur.

Konflikt blir til i det man tillegger den andre kanskje noen egenskaper eller tanker, eller ikke lenger har respekt for den andre. Man er ikke uenig når man ikke snakker på en respektfull måte, man driver med drittsslenging, stygge ord, man slutter å behandle den andre likeverdige. Når man ikke har respekt som medmenneske for hverandre da bikker det over til konflikt (Informant 2).

5.2.2 Hva er sunn foreldrekonflikt?

For mange av informantene var det lettere å se og gjenkjenne når det var tilfelle av usunn og farlig konflikt mellom foreldre. Men de fleste av informantene var enige om at konflikt handler om uenighet. Uenighet er ikke bare sunt, men det er også helt naturlig for oss

mennesker. Hvorvidt de er enige om at det finnes en sunn konflikt kan diskuteres, men de er enige om at ikke all konflikt er farlig, fordi det bunner i en uenighet.

Konflikt blir mer som en uenighet. Så jeg vet ikke om man kan si at det er sunt å være i konflikt, men jeg tror kanskje ikke jeg kan si at det finnes noe som heter god foreldrekonflikt heller. Så lenge det ikke bikker over til konflikt, men at man kan være uenig på en respektfull måte så tenker jeg at det kan være sunt (Informant 1).

Informantene trekker også frem barnet når det kommer til hva som er grensen mellom sunn og usunn foreldrekonflikt. Selvfølgelig nevner informantene at konflikt i form av psykisk-, fysisk- eller seksuell vold er alltid usunt og farlig, men i forhold til denne masteroppgaven er det en verbal konflikt som står i fokus. Når foreldre ikke klarer å sette seg selv til side for å tenke på barnet beste blir fort en konflikt usunn, og skadelig for et barn. Når det gjelder hva som er for barnets beste forteller informant 2 at dette også kan være vanlig for foreldre å være uenige og ha konflikt om. Hvis foreldres har ulike synspunkter på hva som er for barnets beste er det vanskelig å vite når barnet kan ta skade av foreldrenes konflikt.

Konflikten skal ikke være tyngende for barn, de skal bli skjermet fra konflikten og foreldrene må ta ansvar for konflikten. Hvis barna kjenner skyld overfor konflikten mellom foreldrene så er det usunt. Jeg relaterer mye til barnet når jeg snakker om hva som er en usunn konflikt. Jeg er ikke så opptatt av de voksne. Det er barna må som må ha det bra. (Informant 3).

Informantene snakker også om viktigheten av at foreldrene er åpne med barna sine om at det er de som har en konflikt og at de er uenige. På den måten kan barna bli informert om at det er en konflikt som ikke angår dem. Dette kan være med på å ufarliggjøre uenigheter. At barna kan få en forklaring på at konflikten ikke handler om barnet er det spesielt informant 3 som synes var viktig. Det er godt for et barn å bli fratatt ansvaret for foreldrenes konflikt. I tillegg synes to av informantene at det er viktig at barn lærer at mennesker kan være uenige, uten at det er et stort problem. Hvis man lærer fra tidlig alder at mennesker er uenige, og at det er trygt å snakke om disse uenighetene er det bra for et barn.

Det blir ofte uforståelig for barn, og de er jo glad i begge foreldrene sine, de prøver så godt de kan å manøvrere dette, også blir det veldig vanskelig for barn når de føler at de

må gå på nåler. Barn er også veldig flinke til å kjenne på temperaturer som er i rommet: hva kan jeg gjøre, hva kan jeg si, hva skjer hvis jeg sier det, klikker mamma da? Barnet tar veldig mye ansvar, derfor må vi prøve å fjerne det ansvaret som barn kan føle på. (Informant 3).

At barn kan se at foreldrene er uenige er greit, for da kan barn få tilgang til forskjellige løsninger og meninger, eller verdier. Så jeg tenker ikke at foreldrene skal være like nei. (Informant 4).

Når foreldre er i mye konflikt med hverandre kan de ofte bli opptatt av seg selv og sine rettigheter og fokuset kan ofte være på hva den andre partneren gjør feil. Som informant 3 nevner kan konflikt ofte føre til svart/hvitt-tenkning noe som kan resultere i at foreldrene på hver sin kant etterlater et barn i midten, alene. Derfor har informantene fokus på barnets behov, og ønsker å ha samtaler med foreldrene om barnets perspektiv. Informant 4 presiserer også det fine med å være uenig, og ser ikke noe positivt i det å være enig i alt hele tiden.

At barn får oppleve at det å være uenig, diskutere og ha ulike meninger og oppfatninger er helt fint. For det vil man jo møte i livet. Når man vokser til (Informant 4).

Kategori 3: Familieterapeutens møte med familier

5.3.1 Familieterapeuten i møte med foreldrene i konflikt

En familieterapeut får sjeldent vite hvorfor en familie kommer til familiesenteret. Hvordan man kommer i kontakt med familiesenteret forklarer informantene at det finnes mange muligheter. Dette kan skje gjennom mail, telefon, SMS eller gjennom deres nettsider. Når det gjelder foreldrekonflikt er det som oftest kun foreldrene som møter opp til første samtale. Og det nevnes i de samtlige intervjuene at det er sjeldent barnet er tilstede under den første samtalen. For informantene vil det her være viktig å få oversikt over familiesituasjonen deres og kartlagt hva som er årsaken til at de oppsøker hjelp.

Hvis det er en foreldrekonflikt så møtes stort sett foreldrene først, uten barnet, for å høre hvordan situasjonen deres er. Hva foreldrenes utfordringer er og hvordan det har blitt sånn som det har blitt. (Informant 1).

Når informantene har samtale med foreldre rettes fokuset som regel på barnets perspektiv og hvordan hjemmesituasjonen og forholdet mellom foreldrene er. Informantene ser virkningen av å spørre foreldrene hvordan de selv tror konflikten påvirker barnet deres. Informantene vil i tillegg til å vite om hvorfor de kommer hit, vil også vite hvorfor det er konflikt, og hva foreldrene ønsker å oppnå med familierapi. To av informantene presiserte viktigheten av å være en nysgjerrig familierapeut, samtidig som man er en nøytral tredjeperson.

Så er det jo det å lytte og tenke først. I alt av terapeutisk arbeid er det viktig å få en form for relasjon til den man prater med og få en posisjon. Du kan si at man vil prøve å bygge en allianse med vedkommende. Men det viktigste er å lytte og bekrefte at du hører og skjønner historien. (Informant 3).

Informantene var enige om at i den første samtalen skal det gjøres rede for deres situasjon og hvorfor de velger å komme på familiesenteret. Det er ikke alltid det er slik at begge foreldrene kommer. Mange er skilte og derfor kan de ofte møte opp hver for seg. Informant 3 snakker her om viktigheten av å ikke bli påvirket av hva den første forelderen har å fortelle, men være en god nøytral lytter til begge parter.

Det er dessverre, ingen god fasit. Hvis det hadde vært det så kunne man ha jobbet mye bedre. Det er så utrolig mye forskjellig (Informant 1).

Selv om informantene påpeker viktigheten av å være nøytral, var ingen av dem nølende når det gjelder hva som er for barnets beste. Hvilke side en familierapeut skal velge, er alltid i favør barnet. Jeg stilte et barnslig oppfølgingsspørsmål til to av informantene om de ofte blir irriterte og sure, så fikk jeg et klart ja. To av informantene som fikk spørsmålet kan ofte få en streng tone til foreldrene når foreldrene gjør noe som er klart skadelig for barnet. Og av den grunn er det viktig å være tydelig på dette. Derfor er det viktig for informantene å endre kursen på samtalen fra å kun handle om konflikt til å handle om barnet og hvordan barnet kan få det best mulig.

Ofte kan det å planlegge flere samtaler med foreldrene hjelpe foreldrene til å holde fokuset oppe når det gjelder hva de bør jobbe med videre. Enten det er til å bli flinkere til å kommunisere med partneren eller hvordan de kan bedre barnets hverdag. Informant 4 opplever at mange av foreldrene blir motiverte av å vite at de skal tilbake igjen til samtale på familiesenteret for å fortelle hvordan det har gått i mellomtiden.

De kan komme med noen måneder imellom, eller et par ganger i halvåret bare for å liksom justere seg inn. For å kalibrere seg. Noen av erfaringene er at når det blir kronglete igjen så kan de komme tilbake til oss for å diskutere ut og snakke sammen, på et nøytralt sted med en tredjepart tilstede. Og så blir det bra igjen, og sånn kan vi holde på med ganske lenge, men det er ikke så ofte. (Informant 3).

5.3.2 Familieterapeuten i møte med barnet

For informantene vil det være svært naturlig at barnet kommer i samtale med familieterapeuten sammen med foreldrene, men ikke før foreldrene har kommet til en viss enighet. Informantene forteller ut i fra deres egne erfaringer og ser derfor ikke nytten av at barn er med fra starten av. Samtidig som det var en stor enighet om at barnet bør bli skjermet for foreldrenes konflikt, så er det viktig å inkludere barnet på andre måter. Enten det er gjennom direkte samtaler alene med familieterapeuten eller hvordan familieterapeuten hjelper foreldrene til å bedre familielivet.

Jeg jobber med barna via foreldrene. Foreldrene, det er de som må gjøre den jobben for å hjelpe barna. Med å jobbe med foreldrene kan vi hjelpe barna, fordi foreldrene må forstå. Vi kan snakke med foreldrene i det uendelige, men hvis ikke foreldrene gjør noe med det, så vil ikke barnet få det noe bedre. (Informant 1)

I møte med en familieterapeut har barn ulike atferdsmønstre og tilnærminger. Dette er særlig tydelig når det er snakk om ulike aldersgrupper og hva som barn responderer på. Informantene forteller at de må tilpasse seg etter barnets alder. Barn på 4 år har ikke like store muligheter til å forklare sine følelser slik som en på 14 år. For eldre barn, til ungdom vil det være for informant 4 naturlig å få dem til å føle på kontroll over situasjonen. I slike situasjoner vil de ofte være med i samtalen sammen med foreldrene fra start av, men ikke

nødvendigvis fortelle deres opplevelser selv. Her hjelper familieterapeuten dem til å få frem hva de mener. De vil ofte høre responsen til foreldrene. Men selvsagt, det er også noen som ikke vil være med i det hele tatt, og det er frivillig.

Noen barn klarer å sette ord på ting, men det kommer også an på konflikten mellom foreldrene. Noen foreldre krangler åpenlyst foran barna, andre venter til barna har gått på skolen og lagt seg, men stemningen er der hele tiden. Noen barn kan fortelle at det var en ubehagelig stemning, de merket at det var noe i luftet og at det ikke ble sagt noe. Og det er ikke alltid bedre enn at de får med seg kranglingen. For da kan de se for seg, hva er det som egentlig skjer, holder de på å skille seg? Barn kan lage sine egne forklaringer når de ikke vet hva som er årsaken. Det kan ofte minst være like skadelig, å leve i det, enn på en måte vite at mamma og pappa krangler om håndfaste ting. Det kan ofte være lettere å forholde seg til. (Informant 1).

Informantene forteller at det er en stor representasjon av ulik atferd blant barna som kommer til samtale. Alt fra rolige, sjenerte til vilter og lekne. Informantene prøver å imøtekomme barnet slik barnet har det bra. Men det viktigste i starten er å bygge en relasjon, og det er ofte lettere gjennom lek, konkurranser, eller tegning.

Vi spiller ofte spill med barnet for å få dem til å føle seg vel. Spill som handler om følelser, men det er fantasien som setter begrensninger. Hvis du skal snakke om ting som er vanskelig, så må man prøve å legge til rette for det (Informant 1)

Hvis barn først skal være i samtale med en familieterapeut er det viktig for informantene at fokuset er på de positive kvalitetene til foreldrene, og ikke de negative. Barn er ifølge informantene svært lojale mot foreldrene sine, og de forstår fort når foreldre blir stilt i et dårlig lys.

Åpne spørsmål som ikke er anklagende. Barn blir veldig satt i spissen. Foreldre som ikke er skikket, så skal barnet alltid oppleve at de skal få lov til å kjenne på at de har en fin mamma og pappa. Barnet har ikke ansvar for å vite alt mulig om ting som ikke fungerer, og det er litt vanskelig. Barn vil ofte beskytte sine foreldre, de får dårlig samvittighet, og vil ofte ikke si hvordan de har det, for da kan de snakke stygt om foreldrene sine og de kan være redd for hva som kan skje. Det viktigste er at de må få

lov til å føle på at det er trygt å fortelle om hva som er fint med pappa, fortelle litt om hva barnet og mamma gjør som gjør barnet glad, et godt minne. (Informant 2).

Informantene ønsker å imøtekomme barnet ved å fokusere på hva som kan være annerledes og det potensiale familien egentlig har. Hva barnet selv synes er viktig og hva de ønsker kunne vært annerledes er spørsmål informantene spør barnet om. Som informant 2 forteller har barn veldig antenne for når de føler at foreldrene blir angrepet. Dette kan resultere i at barnet vil prøve å dysse ned situasjonen.

For å prøve å ha litt kontinuitet forteller informant 2 at foreldre med konflikt kan komme til samtale tre ganger, som om det var et program. I første omgang vil samtalen gå ut på å kartlegge hjemmesituasjonen, og deres samvær. Samtale to er preget av oppdatering, hvordan det har gått i mellomtiden og hvordan situasjonen deres er nå. Det er på samtale 2 barnet eventuelt kommer inn i bildet og blir med for å fortelle hvordan den siste tiden i hjemmet har vært, ifølge informant 2.

Jeg utfordrer foreldrene på hva de tror barnet deres har det. For de kjenner barna sine, men det er ikke alltid de vet nøyaktig hvordan det oppleves.

Er konfliktnivået høyt, så blir de opptatt av seg selv, sine rettigheter, at alt den andre gjør er feil. Det blir ofte mye svart/hvitt-syns jeg. For begge vil være på hver sin kant, og det å få barnet inn, barns perspektiv, hvordan det oppleves for barn når de har konflikt er jo sånn som ofte tenker kan være til nytte da. (Informant 3).

Grunnen for at det kan være viktig for familien at barnet blir med er for å gi foreldrene barnets perspektiv. Og informant 3 forteller at barn ofte tørr å fortelle hvordan de har det foran foreldrene sine i samtale. Selv om informanten noen ganger må hjelpe barnet, er ofte barnet motivert til å få endring. Hva barnet beretter er imidlertid ulikt. Men for informant 3 er det viktigste beskrivelser av hvordan de har det og hvordan det er i hjemmet.

Barnet trenger ikke å mene så mye, men heller beskrive sånn at foreldrene kan høre på det. De kan ofte komme med beskrivelser av hvordan pappa er når han blir sint, hvordan mamma er når hun blir kjeftet på. Men det som er vanskelig er spørsmål som spør om hva barnet mener om dette. Det er lite nyttig med avhøringsspørsmål. (Informant 3).

Hvis det blir samtaler med barnet kan det ofte være vanskelig å skape et trygt miljø der de kan dele sine følelser rundt foreldrekonflikten. Dette har ofte med at barnet i konflikt velger side, har mye skyldfølelse for den andre parten. Barnet er selvfølgelig glad i foreldrene sine. Og informant 1 ser på barnets utrygghet som en barriere å bryte for å kunne ha gode samtaler med barnet, og informanten ser heller ikke alltid den nytten det har for barn å snakke om foreldrenes konflikt.

Barnet trenger ikke alltid at vi skal si så mye om foreldrenes konflikt, men de trenger å se endringer. Det hjelper ikke å være her 1 time, hvis de 23 andre timene i hjemmet er forferdelige. Det er ikke sikkert at det hjelper å være her. I dagens samfunn er det veldig mye fokus på at vi skal snakke om alt som er vanskelig. Jeg tror ikke det alltid er løsningen for alle. Man må være åpen for at det ikke skal snakkes om i det hele tatt. Det å snakke med en fremmed om problemene er sjeldent løsningen i seg selv, men det kan være en del av løsningen. Det er i hjemmet løsningen ligger. (Informant 1).

Kategori 4: Konsekvensene for barn med foreldre i konflikt

Det er viktig å huske at barn er forskjellige. Jeg har snakket med søsken hvor den ene ikke opplever noe særlig konflikt mens den andre opplever masse konflikt. Den ene kan være mer robust og trygg, og den andre kan bli mer stresset av foreldrenes konflikt og kan ha det kjempevanskelig. Barns sensitivitet, sårbarhet, personlighet og deres risiko- og beskyttelsesfaktorer har også sine forskjeller innad i familien. Og det er viktig å huske på i familierapien (Informant 1).

Både teorien og informantene hadde en enighet om at barn kan bli påvirket av foreldrenes konflikt. I en slik situasjon hvor konflikten mellom foreldrene har såpass stor påvirkning på hverdagen blir foreldrene blinde på barnets behov for trygghet og stabilitet. Store konflikter mellom foreldre er svært stressende for barn og dette kan etterhvert skape psykiske utfordringer. I de ulike intervjuene er det en gjennomgående enighet mellom informantene om at konflikt mellom foreldre er skadelig, og derfor må barnet behov ivaretas etter beste evne. Ofte er det barnets psykiske uhelse og ens utfordringer som gjør at foreldrene oppsøker familiesenteret. Informant 2 mente at dette gjaldt rundt halvparten av alle sakene som kom inn.

De aller fleste barn hvis det er høykonflikt da, så blir barn ofte påvirket, de får ofte kroppslige symptomer, vondt i magen, sover dårlig, får problemer ofte på skolen, konsentrasjon, det er ganske sånn, de får mye symptomer hvis det er konflikt tenker jeg. Og det er ofte da foreldrene tar kontakt med oss, fordi barna får så mye symptomer, at det blir vanskelig. (Informant 3).

Hvordan barn blir påvirket av foreldrenes konflikt kan også være avhengig av alderen, ifølge informant 1. Eldre barn skjønner mer og får mer med seg av foreldrenes konflikt. Eldre barn forstår også når det er dårlig stemning mellom foreldrene uten at det nødvendigvis blir kommunisert høyt. Dessverre blir også eldre barn mer innblandet i foreldrenes konflikt. Ofte kan foreldrenes sinne og frustrasjon overfor den andre forelder bli ventilet til barnet. Og barnet får en lyttende rolle hvor stygge og nedlatende ord om den andre forelder sin blir utvekslet. Dette er svært belastende for barn.

Samtidig så vet informantene at små barn også blir påvirket av konflikt. Mindre barn har større vanskeligheter for å sette ord på sine følelser og omgivelsene, og forstår ikke verden rundt seg på samme måte. Men stressede omgivelser gjør barn også stresset.

Kategori 5: Trygghet og tilknytning

Som nevnt tidligere er trygghet og trygg tilknytning viktig og grunnleggende. Skapelsen av trygghet er en prosess der endring heldigvis er mulig. Familieterapeutene er informert om tilknytningsteorien og trygghetssirkelen, men det er varierende hvor mye de aktivt bruker trygghetssirkelen. Det de imidlertid forteller om og er enige i er at de ofte har den i bakhodet i møte med familier, og spesielt med foreldre i konflikt. De gjør alle uttrykk for at konflikt mellom foreldre skaper utrygghet og er skadelig for et barn. Konflikt mellom foreldre som enten er høylytt eller stille kan for informant 2 være like skadelig. Voksne som forsvinner fra huset i sinne, eller foreldre som ikke snakker med hverandre skaper det like utrygt miljø for barn.

Det hjelper ikke å være her 1 time, hvis de 23 andre timene i hjemmet er forferdelige. (Informant 1)

Informant 1 fortalte at barn trenger forutsigbarhet og har et behov for å slippe å bli involvert i en konflikt mellom de to viktigste personene i sitt liv. Og det hjelper derfor lite at barnet er 1 time på familiesenteret i samtale med en familieterapeut når de resterende 23 timene er forferdelige. Barn har behov for trygghet, og dette trues spesielt når de to personene som skal være de tryggeste personene i deres liv skaper utrygghet. Informant 1 fortalte også at et godt tegn på at barn har det trygt er når de tørr å stå opp for seg selv, og når de tørr å protestere mot foreldrene sine.

Hvis du som forelder ikke hører etter når barnet ditt sier noe viktig til deg, og hvis du gjør det gang på gang, og driter i det, da går det utover deres trygghetsfølelse og tilknytning. Barnet vil kanskje prøve å snakke med deg, men etter gjentatte forsøk, vil de finne noen andre (Informant 4).

Alle informantene ser på forutsigbarhet og stabilitet som en forutsetning for at et barn skal føle på trygghet. Men informant 2 kommer også med at nærhet, omsorg og trøst er vel så viktig som de nevnte. Som sitatet overfor fra informant 4 er også hvordan foreldrene møter barnet med på å øke eller hemme trygghetsfølelsen. Hvis du ikke møter barnet ditt når barnet søker deg så er det skadelig.

De har behov for å få lov til å glede seg over mamma og pappa uten å få dårlig samvittighet. Det er mange barn som ikke tørr å snakke fint om den andre forelderen, spesielt etter en skilsmisse. Barn kan ofte lyve og fortelle at de ikke har hatt det så gøy hos den andre forelderen for å skåne den andre. Barn har behov for å slippe å være en aktiv deltaker i en konflikt mellom de to som burde være de mest trygghetspersonene i livet. For barnet er det jo en ekstra bekymring. Å gå på eggskall rundt den ene for å skåne den andre. Men det er ofte tryggere å være på den siden, så da slipper du kanskje at du blir ikke du utsatt for det samme. (Informant 1)

Det som informantene ga uttrykk for var at selv med mye kunnskap rundt tilknytning og trygghet, så er det først og fremst foreldrenes atferd som er i fokus. Hvordan foreldrene sammen med familieterapeuten kan få hjelp til å samarbeide bedre, hvordan holde avtaler og gjøre hverdagen deres og barnets mer forutsigbart. Dette kan i lengden være med på å gjøre et barn trygt.

En av informantene som hadde tidligere erfaringer fra en barnehage fortalte en historie om en mor som opplevde utfordringer i foreldrerollen til sine barn. De pleide å være vanskelige da moren skulle hente dem i barnehagen, men de oppførte seg eksemplarisk da faren hentet dem.

Mye av grunnen for at de oppførte seg bra foran faren var at de var livredde for hva som kunne være konsekvensene hvis de ikke gjorde som faren sa. Og da kan man ofte se at barna velger, det som er tryggest, selv om faren var skumlest. Det er tryggere å være på lag med den sterkeste enn svakeste, og sånn tenker jeg også kan være i andre konflikter også. Hvis barnet opplever eller risikerer at den ene forelderen viser mer sinne, kaller barnet for stygge ord, kan barnet lettere velge nettopp den siden for å forhindre at slike ting skjer senere. Barn kan for trygghetens skyld velge den dominante (Informant 1).

På bakgrunn av dette forteller informant 1 om at det ikke alltid er omsorg og kjærlighet som styrer barnet, men tryggheten. Forelderen som er mest dominant og skummel, styrer et barn. Og barnet kan gå vekk fra den kjærligheten og den omsorgen som barnet egentlig vil ha, og som barnet egentlig trenger.

Kategori 6: Familierapi som forebyggende arbeid

Alle de 4 informantene har stor tro på at familierapi kan være et forebyggende behandlende tiltak for familier. Samtidig sitter informant 1 på tidligere erfaringer fra barneverntjenesten og er da ikke like positiv. Ofte i barnevernssaker har problemene vart over en lengre periode før det igangsettes tiltak, og med det mener informant 1 at familiesenteret er mer forebyggende.

Siden familiesenteret er et lavterskeltilbud kan man se en bedring som regel, for her kommer de tidligere. Fra mine tidligere erfaringer med barneverntjenesten ser jeg på familiesenteret som mer forebyggende, enn å drive med brannslukking og noen ganger noe helt nedbrent slik det ofte er i barnevernssaker (Informant 1).

Ja, det tror jeg. Jeg har veldig tro på familierapi, som forebyggende og behandlende. Jeg tenker at vi må slutte å tenke individuelt, og vi må slutte å tenke at alt skal sitte i

en person så skal vi reparere det uten at vi tenker at systemet påvirker veldig mye. (Informant 2).

Som nevnt tidligere i analysen opplevde informantene at mange foreldre kom til familiesenteret for å søke hjelp fordi de opplevde at deres barn slet på skolen eller hadde psykiske utfordringer. I samtale med foreldre viste det seg at barnets problemer bunnet i foreldrenes varige konflikt. I slike tilfeller hadde barnet ofte strevet lenge med angst, uro og dårlig selvtillit, i følge informant 1.

Jeg skulle ønske at et par hadde valgt å komme hit når de begynte å strebe, og ikke når de har strevd så lenge at de begynner å se symptomer på barnet. Da hadde nok den vanskelige relasjonen mellom foreldrene vart en stund, når skolen og barneverntjenesten kommer i kampen. Jeg håper på sikt at det blir mer forebyggende, at de kommer tidligere og at det er mindre tabu. (Informant 1)

Informant 4 føler familieterapien på familiesenteret er både brannslukking og forebyggende arbeid. Hovedgrunnen for at det ofte er brannslukking er fordi foreldrene venter for lenge med å oppsøke hjelp. Et gjennomgående ønske blant informantene var at de skulle ønske mange av familiene kom tidligere.

Imidlertid opplevde noen av informantene at de kunne få mails og telefonsamtaler fra familier som hadde oppsøkt familiesenteret og som takket for hjelpen de hadde fått på senteret. Og det er for informantene et tegn på at samtalene i familieterapien er et tilbud som kan funke. At barn generelt sett er det kjæreste foreldre har er hovedsakelig det største motivet til at foreldre oppsøker familiesenteret ifølge informant 4. Det at det ligger en motivasjon bak å besøke en familieterapeut, i tillegg til at det er et lavterskeltilbud gjør mulighetene større og veien kortere for å oppsøke dette tilbudet. Tilgjengeligheten og at det er gratis er ifølge informant 3 utrolig viktig for belastede familier som nødvendigvis ikke har de ressursene som trengs for å oppsøke profesjonell hjelp.

At familieterapi på familiesenteret er gratis, gir jo et signal (Informant 4).

6. Drøfting av funn

I denne delen av masteroppgaven skal jeg drøfte problemstillingen min med hjelp av resultatene fra intervjuene opp mot tidligere forskning og teori. Jeg skal systematisk gå igjennom hovedpunktene jeg mener er relevant å diskutere for å kunne besvare problemstillingen min.

Hvordan jobber familieterapeuter for å ivareta barnet i møte med foreldre i konflikt, og på hvilken måte er familieterapi et forebyggende tiltak?

6.1 Hvordan jobber familieterapeuter for å ivareta barnet i møte med foreldre i konflikt?

Da jeg startet på denne masteroppgaven hadde jeg en forforståelse om at problemstillingen skulle være enkel å svare på, i den tro om at det fantes en fasit på hvordan en familieterapeut aktivt jobbet med barn med foreldre i konflikt. Jeg trodde også at de var styrt av retningslinjer og prosedyrer som veiledet dem gjennom samtale. Jeg tok grundig feil. Etter å ha intervjuet ulike familieterapeuter ser man at deres erfaringer og kunnskap er grunnpilarene i samtaler med familier. Men det er allikevel mange fellestrekk og syn som også er forankret i ulike teorier og i deres praksis.

6.1.1 Systemisk teori og retningslinjer

I likhet med systemisk teori ser informantene på familien som et system, og mente at problemene løses best sammen med familien. Og dette ser vi i forskningen også, at familieterapi er også mest gunstig. Familieterapi er mer effektiv og forøvrig mer kostnadseffektiv enn individualterapi (Riste Andersen & Lorås, 2019, s. 9). Allikevel er det viktig for informant 2 å berette at det å skulle inkludere alle partene i familien, og snakke ut om disse følelsene er ikke alltid like gunstig. Og det er alle informantene forøvrig enige om. Informantene nevner alle hva som er nytten, og spesielt når det gjelder yngre barn. I møte med foreldre i konflikt ser informantene at det er lite hensiktsmessig å inkludere barnet i slike

samtaler. Barn må bli mest mulig skjermet fra foreldrenes konflikt, også i en familierapeutisk setting.

Det var en klar enighet om at når foreldre i konflikt kom til familiesenteret var det viktig for informanten at foreldrene alene kunne fortelle om deres bakgrunn for konflikt, uten at barnet var tilstede. Sammenlignet med systemisk teori fokuserte også informantene på å være nysgjerrige og ha en undersøkende rolle. Dette er for å kartlegge hva problemet er i familien, og hvordan man best mulig kan løse dette.

Man ser på i det systemiske perspektivet individet som et produkt av det systemet det lever i. (Lorås & Ness, 2019, s. 21). Og mange av informantene forteller om foreldre som kommer til familiesenteret med et barn med mange symptomer, som viser seg senere stammer fra foreldrenes langvarige konflikt. Slik som Milantotemaet ser man på familien, og enkeltindividene og hvordan disse har en gjensidig påvirkning på hverandre (Lorås & Ness, 2019, s. 30). Mange foreldre tror at barnet alene har problemer, men med hjelp av familierapeuten forstår man at problemene ikke kommer alene uten noe påvirkning fra omgivelsene rundt, som familien og i dette tilfellet, foreldrenes konflikt.

Det var imidlertid noe konkret informantene brukte som «prosedyre», og det var tilbakemeldingsskjema. Disse skjemaene skulle effektivisere og gi tilbakemelding på hva som var nyttig. Bortsett fra tilbakemeldingsskjemaet ser det ut som at de henter inspirasjon fra tidligere erfaringer, deres utdanning og kunnskap, og systemisk teori. Familien er et konstruert bestående av komplekse relasjoner og atferdsmønstre som har stor betydning, men som ofte kan være uforståelig. Derfor er det viktig at en familierapeut tar seg tid til å bli kjent med familiens kultur.

6.1.2 Barnet i familierapi

Som nevnt tidligere, en familierapeut jobber sjeldent mye med selve barnet som har foreldre i konflikt. En familierapeut bruker ulike tilnærminger til å oppnå en god relasjon med barn, men det er sjeldent fruktbart å jobbe med barnet alene. Som den ene informanten sa: *Det hjelper ikke å være her 1 time, hvis de 23 andre timene i hjemmet er forferdelige.*

Ved å ha samtaler med foreldrene kan barnets hjemmesituasjon bedres. Og det viser informantene til, at det er da det skjer bedring. Relasjonen mellom familierapeuten kan være

svært god, men uten foreldrenes innsats i hjemmet vil det være bortkastet. Derfor jobber familieterapeuten med å bevisstgjøre foreldrene på hvordan det er å være barnet og hvor skadelig konflikt kan være.

Allikevel skjer det at barn er med i samtale med familieterapeuten. I slike tilfeller opplever informantene at barns reaksjoner og atferd er ulikt. Mange er stille, mens andre er mer pratsomme og utadvendte. Informantene forteller om at de ofte leker med barnet, tegner eller spiller. Gjennom å utføre noe praktisk virker det som at informantene får lettere innpass til barnet og får lettere en god relasjon.

Målet med samtalen med barnet er å få dem til å beskrive, men ikke utlevere. Informantene forstår at barn fort får dårlig samvittighet overfor foreldrene sine, og vil etter beste evne sette dem i et godt lys. Derfor spør familieterapeutene sjeldent om hvordan de har det, eller hva foreldrene gjør, men heller beskrive hva de synes er positivt med foreldrene og hva de ønsker at foreldrene gjør mer av. På den måten kan familieterapeuten videreformidle dette til foreldrene og fokusere på hva som kan gjøres, og ikke bare på hva som ikke må gjøres.

6.1.3 Konflikten mellom foreldrene

Etter en konflikt kan foreldrene etterhvert skvære opp og forsone seg. Konflikten blir glemt og foreldrene går videre med sitt vanlige liv. Men for barnet kan denne konflikten fortsatt leve sterkt i sitt minne. Barnet kan sitte igjen med ubesvarte spørsmål og umøtte følelser. Det er sunt å være uenige, for vi mennesker er jo forskjellige. Men, det er ikke sunt når barn blir skremt av foreldrenes uenigheter og konflikter. Teorien sier at konflikt er skadelig og kan påvirke barns psykologiske utvikling, og informantene har samme oppfatning av at konflikt påvirker barn negativt (Nilsen et al., 2012, s. 7 og von Tetzchner, s. 488)

Norge er et av de landene i Europa med mest konflikt i parforholdet (Kvillo, 2015, s. 366), og det gjenspeiles også på familiesentrene. Det er ikke et flertall, men svært mange henvendelser til familieterapeutene handler om foreldrekonflikt ifølge informantene. Hvorvidt konflikt kan være sunt var det imidlertid noe uenighet rundt blant informantene, men alle mente uansett at det å diskutere og formidle ulike meninger er bra. Det som utgjør en god konflikt var om partene kunne fortsette å ha gjensidig respekt for hverandre, til tross for uenigheter.

Når det gjelder hva som er skadelig foreldrekonflikt, er det en enighet mellom hva teorien sier og hva informantene mente. En konflikt er skadelig når barnets behov for omsorg, nærhet og trygghet blir nedprioritert grunnet foreldrenes gjennomgripende konflikt (Gard & Wæhler, 2019). Når det gjelder konsekvensene av foreldrekonflikt er det spesielt tilknytnings-, atferds og tilpasningsvansker som kan være alvorlige konsekvenser (Nilsen et al., 2012, s. 26-27). I tillegg viser forskning at flere risikofaktorer øker også konflikten innad i familien (Nilsen et al., 2012, s. 22). Og en økende psykisk helseproblematikk grunnet konflikten innad i familien, kan også gi økende konflikt og dermed er det en evig ond sirkel som påvirker familien i en negativ retning.

Foreldre som stormer ut av sinne, eller foreldre som gir hverandre en kald skulder vil etterlate et barn alene i midten. Ifølge en av informantene vil barn ofte ha dårlig samvittighet for foreldrenes konflikt. Barn forstår ikke alt, og kan derfor fort klandre seg selv for konflikten foreldrene har. Hvordan foreldrene opplever deres konflikt og hvordan barnet opplever den kan gi helt forskjellige svar. Slik som vi kan se i den kognitiv-kontekstuelle teorien ser man at barnets oppfattelse at foreldrenes konflikt kan gi store konsekvenser, slik som tilpasningsvansker i de senere årene (Nilsen et al., 2012, s. 27). At barn kan slite med tilpasningsvansker kan senere gå utover skolen og deres videre relasjoner med venner og familie. Dessverre ser vi at flere risikofaktorer er også med på å øke konfliktnivået mellom foreldre (Nilsen et al., 2012, s. 22).

En av informantene fortalte at barn ofte føler de må gå på eggeskall i frykt for å skape konflikt mellom sine foreldre. Dette betyr at barn ikke alltid vet om hvorfor foreldre har konflikt, men de går rundt og er redde for deres konflikt. Informant 3 forklarte hvordan barn føler på ansvar og er gode på å kjenne på temperaturen og stemningen som er i rommet. Derfor er det viktig for en familieterapeut å få foreldrene til å forstå at barn er uvitende i deres konflikt, og at barn ikke forstår like mye som dem. Dessverre fikk jeg ikke spurt om den kognitiv-kontekstuelle teorien til informantene. Men ut ifra hva informant 1 sa kjenner barn ofte på stemningen mellom foreldrene, spesielt når den er ubehagelig og sa følgende: *Barn kan lage sine egne forklaringer når de ikke vet hva som er årsaken.*

Hvor konflikten stammer fra kan være åpenlyst for foreldrene, men for et barn kan deres konflikt være et skremmende syn. Barnets fantasi og barnets egne forklaringer kan være verre enn selve konflikten. Derfor påpeker informantene om at åpenhet mellom foreldre og barn er

viktig. Ut i fra hva informantene sier om hvordan barn oppfatter foreldrenes konflikt er med på å bekrefte at den kognitiv kontekstuelle teorien er svært relevant å få frem. Som nevnt av informant 1 kan det dessverre være skremmende og skadelig for barn å være alene med tankene om hvorfor foreldrene krangler. Derfor jobber informantene aktivt med å få foreldrene til å forstå at konflikt er skadelig, spesielt hvis den ikke blir snakket om.

6.1.4 Tilknytning og trygghet

Psykologspesialisten Andersen sin definisjon av trygghet som en subjektiv opplevelse er viktig å få frem i en familierapeutisk setting (RVTSSOR, 2017, 14.03). En av informantene fortalte om et søskenpar som reagerte helt forskjellig på foreldrenes konflikt. Dette underbygger Andersens utsagn om på hvordan trygghet og frykt kan vær subjektivt, men også komme til uttrykk på ulike måter. Når det kommer til familierapien prøver informantene derfor å bevisstgjøre foreldrene på hvordan barnet kan ha det når de krangler. I tillegg hender det at informantene enten aktivt bruker trygghetsmodellen eller har den i bakhodet når de forteller om viktigheten av det å være en trygg forelder for et barn.

Søker man trøst til foreldrene når det er foreldrene som utsetter dem for frykten?

Ifølge tilknytningsteorien kan det å oppleve en utrygg tilknytning føre til at man søker trøst andre plasser enn hos sine primære omsorgsgivere (Dalskleiv & Eimot, 2017). Informant 1 fortalte hvor viktig det er å møte barnet deres, for ved gjentakende avvisninger vil barnet søke andre mennesker. For mange foreldre vil det være frustrerende og kanskje sårende når barn søker andre mennesker, men dette bunner i en unnvikende tilknytningsstil hvor barnet gjentatte ganger har blitt forlatt av sine foreldre (Dalskleiv & Eimot, 2017). Av den grunn er det viktig at familierapeuten snakker om hvor viktig det er for barn å ha trygghet og trygg tilknytning til sine foreldre.

Ut i fra mine funn kan det se ut til at barns opplevelser av foreldres uenigheter er med på å påvirke barns trygghet. Hvis barn erfarer at uenigheter alltid ender opp i konflikt, høylytt krangling eller avvisning vil barnet være redd for å uttrykke slike uenigheter. Snille og lydige barn betyr ikke at barnet har det godt, men heller tvert imot. Barnet oppfører seg lydig fordi de er redd for konfrontasjoner, og redde for at foreldrene skal krangle. Barn som lærer at uenighet er farlig, og noe skummelt vil ikke ha trygge rammer for å si sine meninger.

Trygghet kan komme til uttrykk gjennom lydighet. Der det er tryggest er det rom for uenigheter, og der det er skummelt vil barn ikke tørre å stå i opposisjon. Et klassisk eksempel på et slikt tilfelle var informant 1 sin erfaring fra barnehagen hvor et barn oppførte seg godt overfor faren, men ikke moren. Dette var fordi i hjemmet opplevde barnet hva konsekvensene var for å være uenig med faren.

Som nevnt tidligere kan en gjennomgripende konflikt mellom foreldre påvirke barnets utvikling. Og som informant 1 sa kan dårlig tilknytning påvirke deres relasjon i senere tid. Barn vil ofte grunnet dårlig tilknytning ikke lengre søke sine foreldre verken for trøst eller glede. I forhold til trygghetssirkelen har barn behov for to typer for trygghet, trygg base og trygg havn (Hoffman et al., 2017, s. 29). At en av informantene forteller at et barn går på eggeskall i frykt for å skape konflikt i familien, viser barnet tegn på at den trygge basen ikke er så trygg allikevel. Å la være å utforske verdenen på grunn av dårlig samvittighet, fordi barnet må være den meklende mellom sine foreldre er skadelig. Spesielt i kombinasjon med mye foreldrekonflikt hvor barnets omsorgstilbud blir betydelig svekket (Gard & Wähler, 2019, og Kvello, 2015, s. 239).

Er man trygg på relasjonen man har til sine foreldre er man også trygg på å fortelle om sine følelser og meninger. Har man lært at konflikt og uenigheter er trygt uten at slike uenigheter ender i skadelig konflikt vil man deretter tørre å snakke om sine uenigheter. I forhold til Smith (2002) ser vi hvordan foreldrenes konflikt påvirker barnets tilknytningsatferd. Det kan være vanskelig å forholde seg til foreldre som er i konflikt, og det kan derfor skade deres relasjon og tilknytning til barnet (Smith, 2002, s. 128)

6.2 Hvorfor er familieterapi så viktig?

Gjennom veiledning fra en familieterapeut kan foreldre bli bevisste på hvor skadelig konflikter kan være for deres barn. Fordi familien er noe av det viktigste et barn kan ha, er det desto mer viktig at den familien er velfungerende i den betydning at familien ikke er skadelig (Riste Andersen & Lorås, 2019, s. 9). En familieterapeut er derfor et yrke som skal forhindre at familier forblir dysfunksjonelle og for at foreldre i konflikt skal kunne søke hjelp og endring.

At barn er det kjæreste foreldre har er det ikke tvil om, og en av informantene påpeker at foreldre vil det beste for sine barn. Men at de ofte kan glemme barnet midt i tåka av gjentakende og tunge konflikter. Slik som i systemisk familieterapi fokuserer informantene på at det er hele familien som trenger hjelp. I møte med foreldre i konflikt er det viktig å skjerme barnet, men fokuset er at det er familien sammen som et system⁹⁷ som skal få det bedre (Lorås & Ness, 2019, s. 30).

6.3 Familieterapi som forebyggende arbeid

Hvorvidt familieterapi er et forebyggende tiltak er interessant og viktig for meg å diskutere i denne sammenheng for å besvare problemstillingen min. Til å begynne med er det viktig å understreke at informantene opplever i stor grad at familier som oppsøker familiesenteret grunnet konflikt, får det bedre etter samtaler med en familieterapeut. Samtidig har informantene ulike formeninger rundt hvordan familiesenteret kan være mer forebyggende.

6.3.1 Foreldrene bør komme tidligere

En stor fellesnevner mellom informantene var at de alle ønsket at foreldrene kunne komme tidligere til familiesenteret. Flere opplevde at foreldrene oppsøkte hjelp til familiesenteret først da de så symptomer hos barnet. Med det mente informantene at foreldrene kommer alt for seint i forhold til omfanget av skaden som hadde skjedd på barnet. Så, hvorfor venter foreldrene med å mobilisere før barnet tar skade av deres handlinger?

Det finnes sikkert like mange grunner til hvorfor foreldrene kommer seinere til familiesenteret som det er foreldre som oppsøker hjelp. Men av ren spekulasjon kan man tenke seg at mange foreldre ikke ser på deres konflikt som alvorlig, eller at man blir for opphengt i konflikten at man får et slikt tåkesyn som en av informantene mente. For noen derimot kan det å oppsøke hjelp være vanskelig og skummelt, og kanskje et tabu som forøvrig en av informantene også mente kunne skape etter hinder for foreldrenes vilje til å søke etter hjelp. I konflikt kan man ifølge en av informantene få et svart/hvitt-syn, og man kan bli for opphengt i konflikten at barnet blir glemt. Det er først når barnet har synlige problemer og vansker at foreldrene mobiliserer og tar kontakt med et familiesenter og familieterapi, ifølge informantene.

6.3.2 Sekundærforebyggende, men hvordan primært?

Forebyggende arbeid handler om å iverksette tiltak for å eliminere og/eller forminske skader og problemfull utvikling (Mikkelsen, 2005). Når foreldre først har oppsøkt familiesenteret var det ofte på bakgrunn av barnets psykiske helseplager ifølge informantene, som i senere tid viste seg stammet fra foreldrenes høye konfliktnivå. Ut ifra mine resultater kan det derfor se ut som at familiesenteret og familieterapien er sekundærforebyggende, i den grad at et problem allerede har oppstått, i form av høy foreldrekonflikt og psykisk uhelse hos barn.

Det er ofte familier med mange ulike risikofaktorer som er mest utsatt for høyt konfliktnivå mellom foreldrene (Nilsen et al., 2012, s. 22). Bare det å besitte denne kunnskapen kan man drive primært forebyggende arbeid. Noe som har blitt nevnt flere ganger er hvordan tabu kan gjøre barrieren for å oppsøke hjelp hos familiesentre vanskeligere. Men, i likhet med informantene er det også helt naturlig å ha konflikt, og teorien underbygger dette. I relasjoner er det naturlig og uunngåelige å ikke ha motstridende følelser og holdninger, som etterhvert kan resultere i konflikt (Ekeland, 2014, s. 12-13). Det som er gunstig i slike situasjoner er å vite når det er en alminnelig konflikt, og når konflikten blir skadelig.

Primært forebyggende arbeid handler derimot om å hindre et problem, før det i det hele tatt har oppstått (Mikkelsen, 2005). Dette kan komme til uttrykk gjennom opplysnings- eller holdningskampanjer (Mikkelsen, 2005). Av den grunn kan det være hensiktsmessig at foreldre blir opplyst om slike ting, at konflikt er naturlig, men også svært skadelig hvis konflikten går utover barnet. Råd og veiledning om konflikt kan man få på familiesenteret av familieterapeutene. Men terskelen for å oppsøke hjelp før man ser konsekvensene av konflikten kan være vanskelig, av flere grunner. Informantene forteller om at det kan føles svært skamfullt eller være et tabu å oppsøke hjelp. Hvis man kunne tilby foreldre foreldreveiledning med fokus på konflikt og trygghet, som i tillegg var en del av et obligatorisk program for nye foreldre i Norge hadde tabuet mest sannsynlig blitt mindre. Men, det er tidkrevende og krever mye ressurser. Men, hvis det hadde forhindret skadelige skilsmisser, skadelige konflikter og skader på barnet, er det vel verdt det på sikt?

6.3.3 Familiesenteret som forebyggende, eller brannslukking?

Familiesenteret er tilgjengelig for alle i kommunen, tilbudet er gratis og man trenger heller ikke henvisning fra andre instanser for å møte opp til samtale. Siden det er et lavterskeltilbud er det ifølge informantene fokus på at man skal komme tidlig. Dessverre opplevde informantene at familiene, og spesielt foreldrene ikke kom så tidlig som ønsket. Mange barn hadde allerede fått psykiske plager før de kom til samtale. Men, samtidig med informantenes erfaringer med barneverntjenesten har de fleste informantene flere positive erfaringer med familiesenteret.

Samtidig som det er viktig å understreke at informantene opplever aller mest bedring i de fleste saker, er det også nødvendig å vite at de aller alvorligste sakene uansett ikke kommer til et familiesenter, men til familievernkontor. Familiesenteret er til for samtaler på et lavt uforpliktende nivå. Av den grunn er familiesenteret forebyggende siden skaden enda ikke har blitt for kritisk. Informantene opplevde ofte at ved hjelp av samtaler og veiledning fikk foreldrene lære å takle uenigheter på en sunn og konstruktiv måte som ikke gir skade på barnet. Foreldrene ble ofte av informantene bevisst på viktigheten av trygghet og trygg tilknytning til barnet, som vi ser i teorien er en svært viktig beskyttende faktor for barnets videre liv. Da jeg spurte informantene om familieterapi kan oppleves som brannslukking sammenlignet informantene familiesenteret med barneverntjenesten. De opplevde ofte at sakene i barneverntjenesten handlet om brannslukking og i de verste tilfellene opplevde de at det var helt nedbrent i forhold til familiene på familiesenteret.

Uansett hvordan man kan definere begrepet forebygging er det viktigste om det fungerer. Får familier det bedre av familieterapi? Informantene har mange ulike erfaringer, men mange er positive og mange av informantene får dessuten tilbakemelding fra familiene på hvordan det har gått. Familieterapi fungerer i teorien og i praksisen. Men, jeg er dypt enig med informantene om at foreldre kan oppsøke et familiesenter tidligere. Så tidlig som før problemet oppstår og før barn tar skade.

7. Avslutning

7.1 Oppsummering og konklusjon

Gjennom dette arbeidet med masteroppgaven har jeg prøvd å forstå hvordan 4 familieterapeuter på ulike familiesentre jobber med barn som har foreldre i konflikt. Jeg forstod gjennom intervjuene at i likhet med familiens kompleksitet, kan ikke enkelte og faste retningslinjer fikse familiers problemer. En familieterapeut arbeider med familien, og spesielt med foreldrene gjennom flere samtaler. Samtaler som innebærer at en familieterapeut har en nysgjerrig, spørrende og en respektfull rolle, i likhet med det systemiske perspektivet.

Informantene besitter mye kunnskap fra en rekke utdannelser og fra tidligere erfaringer. De har lært hva som fungerer og hva som ikke fungerer i møte med ulike problemstillinger. I slike tilfeller hvor foreldre er i mye konflikt er det en klar enighet om at barnet skal skjermes for konflikten. Informantene har samtaler med foreldrene for å kartlegge og hente informasjon om deres problemer, og kan etterhvert få barnet inn til samtale. Dette kan gjøres enten med i samtale med foreldrene eller uten foreldrene. I slike samtaler med barn er det viktig å bygge en god relasjon til barnet gjennom lek og positive samtaler. Informantene forteller om at det er viktig for barnet at de kan føle på glede overfor sine foreldre og at de kan fortelle om sine positive opplevelser uten skyld. Informantene er åpne for at barnet kan fortelle hvordan de føler seg gjennom beskrivelser av hvordan det er i hjemmet. Informantene vil at barnet skal beskrive, ikke utlevere og mene så mye. Dette har i sin grunn at barn har antenner for når de føler foreldrene blir stilt i et dårlig lys, og barn føler ofte på dårlig samvittighet ifølge informantene.

I møte med foreldre i konflikt forklarte informantene at det er viktig å prøve å få foreldrene til å sette seg inn i barnets ståsted. I slike samtaler kan fokuset være på hva foreldrene tenker barnet føler seg når de har konflikt. Med dette ville informantene få frem endringer for barnets skyld, og vektlegge barns ulike behov. Behovet for trygghet er som nevnt tidligere et viktig behov som ikke alltid styres av kjærlighet og omsorg, men kan ofte styres av frykt. I noen tilfeller bruker informantene trygghetssirkelen og aktivt bruker den for at foreldrene skal forstå hvordan man kan skape trygge relasjoner og trygg tilknytning til deres barn.

Informantene legger hovedvekt på barns trivsel og velvære. Hvordan barnet har det er det viktigste både for familieterapeuten, og ut ifra informantenes erfaringer vil også foreldrene at barnet skal ha det best mulig. Ifølge flere av informantene er barnets helse den største motivasjonen til å oppsøke familiesenteret. Og takket være den lette tilgjengeligheten til familiesenteret og at familiesenteret er et gratis tilbud blir veien kortere for foreldrene. Samtidig har informantene et felles ønske om at flere skal oppsøke familiesenteret og oppsøke hjelp før barnet tar skade, spesielt i sammenheng med foreldrenes konflikt. Derfor er det et ønske fra informantene om at det blir mindre tabu å søke om hjelp. Og som det afrikanske uttrykket sier: «It takes a village to raise a child» (Siert i Gautestad Norheim og Fagermoen, 2019).

7.2 Avsluttende refleksjoner

Å være en familieterapeut handler om å være et medmenneske. Jeg fikk inntrykk av at informantene ville det beste for barnet, og satt ikke på noen fasit eller klare faste rammer. Informantene vet at familier er forskjellige og at de har ulike problemstillinger. Jeg fikk kjenne på at informantene hadde en dyp respekt for familiene som kom, og jeg følte ikke på noen dømmende holdninger fra dem. Selv om mange av informantene kunne være dypt uenige med foreldrene, og noen av dem fortalte at de kunne være strenge med dem, var det alltid til barnets beste. Og takk for det.

Etter nesten et år med skriving, lesing, drøfting og tenking, er jeg utrolig takknemlig for at jeg har hatt muligheten til å intervju 4 flotte informanter. Jeg har fått lære mye om faget familieterapi og hvordan deres praksis på familiesenteret er. Samtidig som jeg har fått svar på min problemstilling, sitter jeg allikevel med spesielt to avsluttende tanker som jeg angrer på at jeg ikke spurte om under intervjuene, og tanker om konflikt som jeg vil ta med meg videre i livet.

Koronapandemien har vært en belastning for mange mennesker. Skolene har vært stengt og flere barn har tilbragt mer av tiden sin hjemme sammen med familien. Hvordan pandemien har endret familiedynamikken, eller om familieterapeutene har sett en trend blant de som oppsøkte familiesenteret hadde vært interessant å få spurt om. Foreldre sitter på hjemmekontor, barn har verken skole eller fritidsaktiviteter. Dette må vel ha vært en stor

omveltning for familiens struktur og hverdag? Derfor angret jeg på at dette ikke ble et tema som jeg spurte om.

Barn som blir utsatt for skadelig konflikt mellom foreldre kan oppleve frykt og utrygghet. Kan denne frykten og utryggheten utarte seg til et traume? Hvordan er sammenhengen mellom konflikt mellom foreldre og traumer? Et traume er mer komplekst, og det hadde derfor vært svært interessant å få høre hvordan familieterapeutene jobber med foreldre som har et barn med traume grunnet deres høye konfliktnivå.

Etter å ha intervjuet familieterapeutene har jeg lært viktigheten av å snakke ut om følelser, selv om det kan være ubehagelig. Å gjøre uenighet til noe ufarlig, og gjøre uenighet til noe som skaper endring og ikke avstand og redsel er bra, og ikke minst viktig.

Det kan virke som den største selvfølgelighet at foreldre ikke må ha høyt konfliktnivå fordi barn kan ta skade av det. Allikevel viser forskning at det skjer. Jeg håper at familiesenteret videre hjelper familier som lever i dette, og at det blir mindre farlig og skummelt som forelder å vise at man trenger hjelp. For foreldre som bor sammen vil ikke redde barnet fra å ha det vondt, men det er *hvordan* foreldrene bor sammen.

6.2.1 Metoderefleksjon og oppgavens begrensninger

Jeg ønsket opprinnelig informanter fra familievernkontoret, men endte opp med å intervju familieterapeuter fra familiesentre. Jeg ser imidlertid ingen negative eller utslagsgivende elementer overfor problemstillingen min, men etter erfaringene jeg har fått fra intervjuene har jeg innsett at det finnes mer forebyggende arbeid på familiesenteret enn på familievernkontorene. I et drømmescenario ville jeg gjerne ha besvart problemstillingen ved hjelp av fokusgrupper, hvor flere familieterapeuter kunne sitte sammen og besvare mine forskningsspørsmål. Men, det hadde blitt for vanskelig, spesielt med hensyn til informantenes anonymitet.

Min bruk av intervju som metode bar preg av at jeg var nybegynner, nervøs og tidels lite forberedt. Dette gjaldt spesielt kunnskapen rundt familieterapi, og hvordan stille gode intervju spørsmål. Etter mitt første intervju innså jeg raskt at intervjuguiden kunne vært noe

forbedret. Jeg gjennomførte intervjuene før jeg hadde ferdigstilt og lest igjennom relevant teori. Og det kan ha vært med på å gjøre intervju spørsmålene lite tilstrekkelige.

I tillegg til å bruke en tematisk analyse mente jeg selv at det var best å bruke den samme intervjuguiden, for å kunne ha like spørsmål å analysere rundt. Dessuten var mangel på informanter et viktig ledd i masteroppgaven som gjorde at tiden og mulighetene ikke strakk til for å skulle utføre et pilotintervju.

I etterkant har jeg også sett og erfart hvor stor begrensning det er å være alene i en utarbeidelse av en masteroppgave. Jeg har formulert problemstillingen, intervjuet, transkribert, analysert og diskutert mine funn etter mine egne premisser og vilkår. Av den grunn er det viktig å ha i bakhodet at denne masteroppgaven er et produkt av meg selv som forsker, men jeg har etter beste evne prøvd å være nøytral. Man kan være mest mulig nøytral ved å bruke direkte sitater fra informanter og unngå synsing og egne meninger.

8. Litteraturliste

Barnelova (1981) *Lov om barn og foreldre*. (LOV-1981-04-08-7) Lovdata.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7#KAPITTEL_8-2

Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Smith, L. (2020, 17.08). Desorganisert tilknytning. En begrepsavklaring. *Psykologisk*. <https://psykologisk.no/2020/08/desorganisert-tilknytning-en-begrepsavklaring/>

BUFDIR (2018, 08.03) Trygghet. Hentet 25.02.22 fra

https://www.bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Fosterhjem/opplaring_fosterhjem/Oppfolging_og_ivaretagelse_av_barnet/trygghet/

Cooper, G., Hoffman, K. & Powell, B. (2016) Circle of security [figur]. Hentet fra

www.circleofsecurity.net

Dalsklev, M. & Eimot, K. (2017, 03.11) En studie av tilknytning. *Psykologisk*. Hentet fra

<https://psykologisk.no/2015/05/en-studie-av-tilknytning/>

Eikrem, T. (2021, 12.04) Hva er familierterapi? *Psykologforeningen*. Hentet fra

<https://www.psykologforeningen.no/foreningen/aktuelt/aktuelt/hva-er-familierterapi>

Ekeland, T. (2014) *Konflikt og konfliktforståelse- for helse- og sosialarbeidere* (2. utg.)

Gyldendal Akademisk.

FUS (u.å.) Trygghetssirkelen. Hentet fra <https://fus.no/fagerskog/trygghetssirkelen>

Gard, Sophie, H. & Wæhler, T. (2019, 20.08) Slik hjelper vi barn i høykonfliktfamilier.

Fontene forskning. Hentet 02.09.2021 fra <https://fontene.no/fagartikler/slik-hjelper-vi-barn-i-hoykonfliktfamilier-6.47.636568.4e83e5b5d8>

Gautestad Norheim, K. & Fagermoen H. E. (2019, 22.03) It takes a village. *Vitenskapelige*

høyskole. Hentet fra <https://www.mf.no/lk/it-takes-village>

Grasaasen, A. & Michaelsen, H. C. (2019) Dagens utdanningstilbud for familievernet. VID rapport 2019/5. VID Vitenskapelige høgskole. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/60b7d738df7d4d54a0e8c535cdca2ab3/no/sved/02.pdf>

Halvorsen, K. (2008) *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (5. utg.) Cappelen akademisk forlag.

Helsedirektoratet (2015, 17.06). Teoretiske perspektiver på hvordan trivsel kan fremmes i skolen. *Utdanningsforskning*. Hentet fra <https://utdanningsforskning.no/artikler/2015/teoretiske-perspektiver-pa-trivsel/>

Helsekompetanse (u.å.) *Konflikthåndtering*. <https://min.helsekompetanse.no/mod/book/view.php?id=439&chapterid=1124>

Hoffman, K., Cooper, G. & Powell, B. (2017) *Trygge barn*. Gyldendal Akademisk.

Hundeide, K. (2003) *Barns livsverden: sosiokulturelle rammer for barns utvikling*. Cappelen Akademisk forlag.

Johannessen, A., Tufte, Arne, P. & Christoffersen, L. (2010) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utgave) Abstrakt forlag

Kilden (2004, 21.05) Dypdykk i virkeligheten. *Kjønnsforskning*. Hentet fra <https://kjonnsforskning.no/nb/2004/05/dypdykk-i-virkeligheten>

Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg.) Gyldendal Akademisk.

Lorås, L. & Ness, O. (2019) *Håndbok i familieterapi* (1. utg.) Fagbokforlaget.

Mathiesen, K. S. (2002). Atferdsvansker og oppvekstkår- En longitudinell undersøkelse av norske barnefamilier. *Norsk epidemiologi*. Hentet 01.09.22 fra

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj80KbHkfP5AhVhQvEDHRk8B20QFnoECAMQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.ntnu.no%2Ffojs%2Findex.php%2Fnorepid%2Farticle%2Fview%2F367%2F343&usg=AOvVaw2c_dJ6WR674CidE4GZXnJU

Mikkelsen, S. (2005, 16.03). Hva er forebygging? Forebygging. Helsedirektoratet. Hentet fra <https://www.forebygging.no/artikler/2007-1998/hva-er-forebygging/>

Moe, V., Slinning, K., Bergum Hansen, M. (2010) *Håndbok i sped -og småbarns psykiske helse*. Gyldendal akademisk.

Nilsen, W., Skipstein, A., Gustavson, K. (2012). *Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og mekling: konsekvenser for barn og unge*. (Rapport 2012:2) Folkehelseinstituttet.

Riste Andersen, S. & Lorås, L. (2019) Den historiske utviklingen av familierapien som fagfelt. (VID rapport 2019/4). *VID vitenskapelige høyskole*.

RVTSSOR (2017, 14.03) Trygghetsbygging. Hentet fra <https://rvtssor.no/aktuelt/47/trygghetsbygging/>

Sand Helland, M. & Borren, I. (2015). *Foreldrekonflikt; identifisering av konfliktnivåer, sentrale kjennetegn og risikofaktorer hos høykonfliktpar*. (Rapport, 2015:3). Folkehelseinstituttet.

Sola kommune (u.å.) Familiesenteret. Hentet (10.12.21) fra <https://www.sola.kommune.no/barn-og-unge/familiesenteret/>

Sommer, D. (2014) *Barndomspsykologi. Små barn i en ny tid*. (2. utgave). Fagbokforlaget.

Smith, L. (2002) *Tilknytning og barns utvikling*. Høyskoleforlaget.

Smith, L. (2010, 05.09). Tilknytning og omsorg for barn under tre år når foreldre går fra hverandre. *Psykologtidsskriftet*. Hentet fra

<https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2010/09/tilknytning-og-omsorg-barn-under-tre-ar-nar-foreldre-gar-fra-hverandre>

Thagaard, T. (2013) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (4. utgave)
Fagbokforlaget.

Von Tetzchner, S. (2012) *Utviklingspsykologi* (2. utg.) Gyldendal akademisk.

Vedlegg 1: Informert samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

Familieterapeutens rolle for et barn med foreldre i konflikt

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få kunnskap om hvordan familieterapeuter jobber for å ivareta barnet i møte med foreldre i konflikt. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva en deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er en masteroppgave som skal leveres 15. november 2022. Målet med denne masteroppgaven er å få svar på hvordan en familieterapeut jobber med familier i konflikt, og hvordan familieterapeuten møter og ivaretar barnet. Den foreløpige problemstillingen ser slik ut;

Hvordan jobber familieterapeuter for å ivareta barnet i møte med foreldre i konflikt?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Det er institutt for helse-, sosial- og velferdsfag i universitetet i Sørøst-Norge som er ansvarlig for prosjektet. Og veilederen min heter Reidun Follesø, og hun er professor ved fakultetet for helse- og sosialvitenskap på Campus Drammen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg søker familieterapeuter fra familiesenter i Agder. Jeg har derfor søkt på familiesenter på internettet og snakket med enhetslederen som sendte meg videre til deg. Jeg ønsker å komme i kontakt med deg da jeg ser du er familieterapeut på et familiesenter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i masteroppgaven vil det innebære at du deltar i et intervju. Det vil ta deg ca. 45 minutter. Jeg vil under intervjuet spørre deg om dine erfaringer om foreldre i konflikt, ulike metoder og hvordan typiske møter med familier i konflikt ser ut. Men mesteparten av intervjuet vil vektlegge barnet og hvordan de blir møtt. Hvor vi gjennomfører intervjuet er opp til deg, hva som er lettest gjennomførbart. Jeg kommer til å ta lydopptak under intervjuet og notere underveis.

Hvordan jobber du med barn som har foreldre i konflikt?

Hva er en god, eller sunn foreldrekonflikt, tenker du? Hvordan er et sunt samspill i familien?

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Hvis lydopptak blir vanskelig kan vi bruke andre alternativer, slik som kun notater.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun meg (Marte) som kommer til å ha tilgang til opplysningene fra intervjuet. Jeg kommer til å endre ditt navn til et fiktivt, og oppbevare lydopptaket, notater og opplysninger på min personlige pc som er passord beskyttet.

De opplysningene fra intervjuet som vil publiseres i masteroppgaven vil være anonymt og du vil ikke kunne gjenkjennes. Hvis det er noen opplysninger underveis i intervjuet du ikke vil skal bli med i oppgaven er det selvfølgelig bare å si ifra.

Når det gjelder taushetsplikten besitter du mye taushetsbelagt informasjon som ikke skal formidles videre. Derfor er det viktig at det du sier under intervjuet er på en generell basis eller som ikke kan identifisere andre mennesker.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Personopplysninger og opptak vil slettes når prosjektet er avsluttet og godkjent som er etter planen november 2022. Transkriberingen skal oppbevares, men disse dokumentene vil være anonymisert og skal heller ikke inneholde noen personopplysninger. Dette vil lagres på ubestemt tid da det kan bli nyttig kunnskap for videre utdanning innen familieterapi.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra Universitetet i Sørøst-Norge har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Universitetet i Sørøst-Norge ved Reidun Rollesø, tlf. 31009009, mail reidun.folleso@usn.no.

Vårt personvernombud: Paal Are Solberg, tlf. 355 75 053, mail Paal.A.Solberg@usn.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Reidun Follesø
(Forsker/veileder)

Marte Langemyr Beisland
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *familieterapeutens rolle for barn*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til (kryss av det du samtykker til):

- å delta i et intervju
- at intervjuet blir tatt opp på lydopptak
- at transkriberingen fra intervjuet kan bli lagret frem til prosjektets slutt.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet (15.11.22)

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide

Familieterapeuter på familiesenteret

Representasjon: av forsker, informanten, og tema.

Informant: utdanning, erfaring

FORELDREKONFLIKT:

Introduksjon av temaet: Er det mye foreldrekonflikt som dere har med å gjøre i familieterapien?

Er det ofte barnevernet som er involvert, eller er dette ofte frivillig?

Hva slags familier kommer til familieterapien som har mye foreldrekonflikt? Er det ofte skilte, er det foreldre som holder sammen?

KONFLIKT:

Hva er en god, eller sunn foreldrekonflikt, tenker du? Hvordan er et sunt samspill i familien?

DET FØRSTE MØTET:

Du får inn en familie som du vet har mye foreldrekonflikt og de har et barn. Kan ikke du fortelle hvordan dette opplegget startet?

Tilleggsspørsmål:

-Først blir foreldrene kalt inn og så barnet? Eller er alle samlet fra første time? Hvordan foregår prosessen her, og hvor lenge varer det (6 mnd, 1 år, i snitt?)

-Har du noen retningslinjer du går etter? En prosedyre/slags en mal for hvordan du skal gå frem i møte med familier med foreldrekonflikt?

BARNET:

Hvordan foregår en typisk samtale mellom deg som familieterapeut og barnet?

Hva vektlegger du i samtale med barnet?

Har dere noen aktiviteter eller er det kun samtale på et kontor?

Hvordan pleier barn å ha det på disse møtene med deg som familieterapeut?

Hvilken plass tar de i rommet?

Hvordan oppfatter du relasjonen mellom foreldrene i konflikt og deres barn?

Er det noen forskjell på alderen til barna, og møter du barnet på forskjellige måter da, hvilke?

Hvordan forholder du deg til et barn som er 4 vs. et på 10 år?

Hvordan opplever du barnet i familierapien?

Endres atferden deres når de er alene med deg som familierapeut og når de sitter med du og sine foreldre?

FORELDRENE:

Hvordan forholder du deg til foreldrenes konflikt, foreldrene og barnet? Er det et hierarki her, eller helheten? Det jeg mener er hva kommer først?

Selv om det er foreldrene som er i konflikt så går det utover samspillet i familien, men hvilken rolle har barnet i familierapien? Kommer de frem i familierapien?

- Hvilken plass har barnet i familierapien? Og hvilken plass TAR de i familierapien?

TRYGGHET/TILKNYTNING:

Hva tenker du om barnets trygghet når foreldre har mye konflikt i hjemmet? Er det noe du vektlegger som familierapeut, å skape trygghet, hvordan? Kan det påvirke barnets tilknytning til foreldre, og evt andre omsorgspersoner? Hjemmet skal jo være en trygg arena, men når den tryggheten kanskje forsvinner i konflikt, hvordan kan du skape en trygghet for barnet? Hvordan jobber du for dette?

FOREBYGGENDE:

Hjelper familierapi, og er det et forebyggende tiltak, hvordan?

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

Vurdering

13.12.2021

Referansenummer

651580

Type

Standard

Dato

13.12.2021

Prosjekttittel

Familieterapeutens rolle for et barn i møte med foreldre i høykonflikt

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Sørøst-Norge / Fakultet for helse- og sosialvitenskap / Institutt for helse-, sosial- og velferdsfag

Prosjektansvarlig

Reidun Follesø

Student

Marte Langemyr Beisland

Prosjektperiode

01.01.2022 - 15.11.2022

Kategorier personopplysninger

- Almennelige

Rettslig grunnlag

- Samtykke (art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene kan starte så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det rettslige grunnlaget gjelder til 15.11.2022.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Vi viser til endring registrert 11.12.2021. Vi kan ikke se at det er gjort noen oppdateringer i meldeskjemaet eller vedlegg som har innvirkning på NSD sin vurdering av hvordan personopplysninger behandles i prosjektet. Vurderingen fra 08.12.2021 vil derfor være gjeldende.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Gry Henriksen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)